

Katriina Johanna Haikala
Taideyliopiston Kuvataideakatemia
Tila-aikataiteen osasto
Kuvataiteen maisterin opinnäyte

Palautuspäivämäärä 4.9.2024

**TAIDE-
YLIOPISTO** ✕

Sisällysluettelo

4	Tiivistelmä
7	Johdanto
10	Muutamia tärkeitä käsitteitä
12	Taiteen ja vallan suhde
16	Köyhdyttävä kaanon
20	Taiteilija taiteen uudistajana
24	Työtapojen lähtökohdat ja heijastukset
26	Kohtaaminen
30	Paperi, kynä ja yhdenvertaisuus
38	Yhteisön hyväily
41	Taiteilijan valta ja vastuu
46	Pitkään, paljon ja monessa paikassa
54	Kaksi muotokuvaa
59	Katse ja valta
68	Nähdyksi tuleminen
77	Oma kehitykseni
94	Muotokuvan uudelleen määrittely
98	Projektin aikajana
100	Lähdeluettelo

Tiivistelmä

Lopputyössäni tutkin nähdyksi tulemisen kokemusta ja naisten representaatiota taiteessa. Projektini *Social Portrait – Women Only* alkoi vuonna 2017 Suomen satavuotisjuhlan inspiroimana. Tavoitteenani oli piirtää sata muotokuvaa naisista, jotka symboloivat naisten merkittävää roolia yhteiskunnassamme. Vuosien saatossa työni kasvoi, ja olen piirtänyt vuosien 2017-2024 aikana yli tuhat naista maailmanlaajuisesti. Työskentely on laajentanut näkemystäni taiteen mahdollisuuksista ja nähdyksi tulemisen merkityksestä.

Kuvan Kevät 2023 -näyttelyssä esillä oli 955 muotokuvaa vuosilta 2017–2023. Näyttelyn aikana piirsin lisäksi 30 uutta muotokuvaa piirrosperformansseissa, joissa korostuu katseen ja läsnäolon merkitys. Työni taiteellinen prosessi haastaa perinteisiä käsityksiä taiteen luomisesta asettaen inhimillisen kokemuksen ja kohtaamisen keskiöön.

Työni kirjallinen osuus sukeltaa syvemmälle prosessiin, osallistujien kokemuksiin ja projektin suhteeseen feministiseen keskusteluun. Pohdin, kuinka taiteen kautta voidaan vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Projektin pitkäkestoisuus ja kansainvälisyys ovat mahdollistaneet syvällisen pohdinnan taiteen ja vallan suhteesta sekä muotokuvien historiallista roolia valtarakenteiden heijastajina.

Lopuksi, työni esittää ehdotuksen muotokuvan uudelleenmäärittelystä: ei vain staattisena henkilökuvana, vaan välineenä, joka voi välittää yhteiskunnallista muutosta, voimaa, haavoittuvuutta ja inhimillistä läsnäoloa.

Teos- ja esitystiedot

Teoksen nimi:
Social Portrait - Women Only

Valmistumisvuosi:
Teos on jatkuva (2017-). Opinnäytteenä esitetty vaihe oli esillä Kuvan Kevät -näyttelyssä Kuvataideakatemiassa 5.5.-4.6.2023

Teoksissa käytetyt materiaalit ja menetelmät:
2 tuolia, A4 paperi, lyijykynä, performanssi

Piirrosperformanssit:
5.5., 14.5., 21.5., 28.5. ja 4.6.2023. Kesto yhteensä 10 tuntia
Performanssien aikana piirsin yhteensä 30 naista

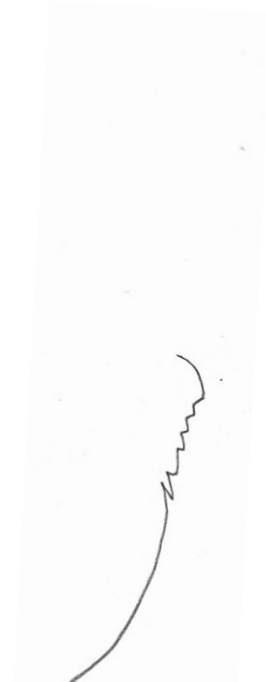
Teoskoot ja kesto:
Vitriinissä 955 muotokuvaa, paperi, lyijykynä, koko 210 mm x 294 mm
Seinällä 30 muotokuvaa, paperi, lyijykynä, koko 210 mm x 294 mm
Videodokumentaatio performanssista: kesto 2 min 45 s

Teosten esittämis aika ja -paikka:
Kuvan Kevät 2023, 5.5.-4.6.2023

Ohjaava professori:
Marjaana Kella

Opinnäytteen ohjaaja(t):
Pilvi Takala (taiteellinen osuus)
Martta Heikkilä (kirjallinen osuus)

Opinnäytteen tarkastajat:
Taru Elfving ja Teemu Mäki

*Ruutukaappaus Amos Andersonin taidemu-
seolla itsekuvatusta dokumentaatio-
videosta. Kuva vuodelta 2017.*

Johdanto

"Olen saanut idean. Haluan piirtää muotokuvia naisista." Tämä ajatus sai alkunsa vuonna 2017, kun Suomi täytti sata vuotta ja media täyttyi maamme itsenäisyyteen johtaneista narratiiveista. Mieleeni piirtyi kuva Suomesta, jonka puolesta ainoastaan miehet olivat rintamalla taistelleet ja pelloilla ponnistelleet. Pohdin tuolloin, missä ovat niiden naisten kuvat, jotka ovat omalla panoksellaan pitäneet koteja, sairaaloita ja yhteiskuntaa pystyssä. Koska koin, että naiset olivat aliedustettuina juhlavuotemme pääviesteissä, päätin piirtää satavuotisjuhlan kunniaksi 100 muotokuvaa ainoastaan naisista. Ensimmäinen piirrosperformanssi järjestettiin Amos Andersonin taidemuseon viimeisenä aukioloviikonloppuna, ennen museon siirtymistä Amos Rexin tiloihin, Helsingissä 1.-2.9.2017. Olin asettanut tavoitteekseni piirtää tuon viikonlopun aikana valmiiksi kaikki 100 muotokuvaa ja näin saada projektini valmiiksi kahden päivän aikana. Yllätyksekseni Amos Andersonin taidemuseo täyttyi naisista ja tytöistä, nuorista ja vanhoista, jotka halusivat auttaa minua saavuttamaan tavoitteeni ja ottaa osaa projektiini. Sunnuntaina 2.9.2017, kun sain sadannen muotokuvan valmiiksi juuri ennen museon sulkeutumista varmistuin siitä, että tämä työ ei jää tähän. Olin inspiroitunut naisten innostuksesta ja sitoutuneisuudesta, joka näkyi heidän kärsivällisyydessään odottaa vuoroaan tunteja. Erityisesti minua liikutti palautteet, jotka sain vastaanottaen. Mieleeni painui erään 70-vuotissyntymäpäiväänsä juhlistavan osallistujan sanat: "Tulin tänne piirrettäväksi, koska minusta ei ole koskaan tehty muotokuvaa, ja tänään on minun juhlapäivänäni. Sinä teit minusta tänään tärkeän."

Tätä kirjoittaessani keväällä 2024 olen seitsemän vuoden aikana kohdannut, katsonut ja piirtänyt yli tuhat naista sekä Suomessa että maailmalla. Vuosien varrella työni on kasvanut määrällisesti massiiviseksi, ja merkitysten maailmassa laajentunut pohdiske-
luksi itsestäni, taiteen mahdollisuuksista muutosvoimana ja nähdynsi tulemisen merki-
tyksestä.

Jokainen kohtaaminen on opettanut minua ymmärtämään paitsi omaa taiteellista prosessiani, myös sen yhteyksiä yhteiskuntamme valtarakenteisiin sekä muotokuvan ja taiteen historiaan. Kun kaksi toisilleen vierasta ihmistä kohtaavat julkisella paikalla muotokuvan piirtäminen tavoitteenaan, syntyy tilanne, jossa intiimiys ja julkisuus kohtaavat. Näissä hetkissä nähdynsi tuleminen ja yhteenkuuluvuuden tunne eivät ainoastaan rakenna minuutta, vaan myös vahvistavat sitä. "Minä" syntyy suhteessa toisiin – olemme olemassa, kun meidät nähdään ja meitä kuullaan. Nainen vallan kuvana on harvinaisempi kuin miehen kuva, ja siksi kysymys naisten representaatiosta taiteen kaanonissa on syvästi yhteydessä yhteiskuntamme valtarakenteisiin. Tämän lisäksi historiallisesti taiteen kaanon on suosinut miesnäkökulmaa jättäen naistaitelijoiden työt ja subjektiivisuudet vähemmälle huomiolle. Tämän työn kautta pyrin tasapainottamaan

taiteen ja yhteiskuntamme historiallisia epäkohtia lisäämällä taiteen kontekstiin tuhansia kuvia naisista ja edistämällä siten sukupuolten välistä tasa-arvoa taiteessa.

Työni on herättänyt monenlaisia kysymyksiä, joihin olen mielelläni tarttunut ja joita olen pohtinut yhdessä yleisöni kanssa. Tiiviit keskustelut osallistujien kanssa ovat laajentaneet työni merkitysyhteyksiä myös omassa ajattelussani. Olemme pohtineet kysymyksiä sukupuolesta, läsnäolosta, nähdynsi tulemisesta, olemassaolosta, kohtaamisesta, tunteiden välittymisestä, peloista, ulkonäköpaineista, tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta, muotokuvan historiasta, demokratiasta, vallasta, katseesta, taiteen historiasta, taiteen poliittisuudesta, työni rituaalisuudesta, pitkäkestoisuudesta ja määrällisyydestä. Olen tässä opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa valinnut käsitellä näistä kysymyksistä vain muutamaa, jotka koen nyt kiinnostavimmiksi työni kehittymisen ja ajatteluni syventymisen kannalta. Haluan keskittyä pohtimaan omaa kehitystäni taitelijana ja kysymystä siitä, miten muotokuvat historiallisesti heijastavat valtarakenteita ja miten työni haastaa näitä rakenteita korostaen naisten näkyvyyttä taiteessa ja koko yhteiskunnassa. Tarkastelen myös ulottuvuutta, joka liittyy nähdyksitulemiseen, sillä olen tämän projektin parissa työskennellessäni saanut huomata, miten olemassaolon kokemus vahvistuu nähdyksi tulemisen tapahtumassa.

Tämä yhteisötaiteellinen työ, jolle olen nimeksi antanut Social Portrait – Women Only, jatkaa kasvuaan ja laajenemistaan kansainvälisesti luoden määrällisesti valtavan kollektiivisen muotokuvan naisista eri kulttuureista. Nimi viittaa sekä työni yhteisölliseen että vuorovaikutukselliseen ja julkiseen luonteeseen. Työni tavoitteena on paitsi kuvata naisia, myös tuoda esille heidän läsnäolonsa ja läsnäolottomuutensa taiteen historiasa haastaen vallan perinteiset kasvot ja luoda näin uusia merkityksiä muotokuvauksen kentälle.

Projektiini osallisiksi ovat olleet tervetulleita kaikki, jotka määrittelevät itsensä naisiksi. Tällä valinnalla olen ottanut kantaa sukupuolikysymykseen, jota en aio käsitellä tässä opinnäytetyössä enempää. Olen iloinnista siitä, että eteeni on istunut monenkirjava joukko naisia, joiden biologisella sukupuolella ei ole ollut minulle merkitystä.

Kirjallisessa osuudessa reflektoin omaa praktiikkaani, sanallistan sitä ja siihen sitoutunutta tietoa. Aineistona käytän työpäiväkirjaani vuosilta 2017-2024, josta en kuitenkaan esittele suoria lainauksia vaan koostan laajempia hahmotelmia ajattelustani, ja projektiini osallistuneiden naisten kanssa käydyistä keskusteluista.

Muutamia tärkeitä käsitteitä

Yhteisötaide

Praktiikkani on viimeiset 15 vuotta perustunut yhteisölliselle taidetoiminnalle. Määrittelen yhteisötaiteen taiteen muodoksi, joka keskittyy vuorovaikutukseen yhteisöjen kanssa sekä yhteiskunnallisten ja poliittisten kysymysten käsittelemiseen. Sen sijaan, että tuottaisin taide-esineitä, pyrin luomaan mielekästä vuorovaikutusta, vuoropuhelua ja yhteistyötä yksilöiden tai yhteisöjen kanssa. Kaikessa taiteessa voidaan nähdä olevan sosiaalinen ulottuvuus, joka syntyy teoksen ja yleisön vuorovaikutuksessa, mutta yhteisötaiteen keskeinen ominaisuus on sen sosiaalisen näkökulman korostaminen. Pablo Helguera mukaan: "Sosiaalinen vuorovaikutus on keskeinen ja erottamaton osa yhteisötaiteen praktiikkaa. Yhteisötaide on hybridistä, monialaista toimintaa, joka on jossain taiteen ja ei-taiteen välimaastossa, ja sen tila voi olla pysyvästi ratkaisematta. Yhteisötaide riippuu todellisesta – ei kuvitteellisesta tai hypoteettisesta – vuorovaikutuksesta ja sosiaalisesta toiminnasta."¹

Usein yhteisötaide pyrkii edistämään yhteyksiä ja herättämään keskustelua erilaisista yhteiskunnallisista aiheista, kuten eriarvoisuudesta, epäoikeudenmukaisuudesta, ihmisoikeuksista tai yhteisön kehityksestä. Usein siihen kuuluu työskentely suoraan ihmisten tai tiettyjen yhteisöjen kanssa heidän näkökulmiensa, tarinoidensa ja kokemustensa huomioon ottamiseksi. Yhteisötaiteen tarkoituksena ei ole vain lisätä tietoisuutta, vaan myös osallistua aktiivisesti muuntavien kokemusten ja ratkaisujen luomiseen. Sen tavoitteena on haastaa olemassa olevat valtarakenteet, kyseenalaistaa hallitsevia tarinoita ja antaa yksilöille tai yhteisöille mahdollisuus jakaa äänensä ja muokata omaa todellisuuttaan. Pekka Kantola kirjoittaa kirjassa *The Tent – a book of travels*², että yhteisötaiteessa on merkityksellistä prosessin lisäksi jonkinlainen todiste ihmisten välistä vuorovaikutusta. Tämä aspekti toteutuu prosessuaalisuuden, yhteistyön ja vuorovaikutuksen lisäksi työsäni ja koen näiden kahden ulottuvuuden (prosessi ja konkreettinen lopputulos) työssäni yhdenvertaisen tärkeinä.

¹ "Social interaction occupies a central and inextricable part of any socially engaged art work. Socially engaged art is a hybrid, multi-disciplinary activity that exist somewhere between art and non-art, and its state may be permanently unresolved. Socially engaged art depends on actual – not imagined or hypothetical – social action." Pablo Helguera, *Education for Socially Engaged Art*, 2011, 8.

² Lea ja Pekka Kantonen, *The Tent – A Book Of Travels*, Taideteollisen korkeakoulun julkaisu, 1999, 185.

Performanssi

Teoksessani performanssi ja esityksellisyys ovat keskeisessä roolissa ja siksi on tärkeää määritellä mitä nykyperformanssi voi olla. Pirkko Holmberg ja Maija Kasvinen määrittelevät performanssin seuraavasti: "Performanssiin liitetään usein ajatukset kaotavaisuudesta ja kehollisuudesta ... Performanssi liitetäänkin ensisijaisesti kuvataiteen traditioon ja keinoihin, ja kuvataiteen kontekstissa performanssin hetkellisyys ja taiteilijan läsnäoleva keho saavat erityispiirteen leiman. Monitaiteisuuden ajalla teosten luokittelu ei monesti ole helppoa eikä tarkoituksenmukaistakaan: monet nykyperformanssit voisi myös luokitella esimerkiksi esitystaiteeksi, nykyteatteriksi, installaatioesityksiksi, ympäristö-, yhteisö-, media- tai videotaiteeksi tai vaikkapa digitaaliseksi teokseksi."³ Performanssi on esitys, joka tapahtuu yleisön edessä ja voi perustua ennalta määriteltyyn suunnitelmaan, kehittyä improvisaation kautta tai yhdistää molempia. Se voi myös sisältää elementtejä eri taiteenlajeista rikastaen näin kokonaisuutta monitaiteisilla vaikutteilla. Social Portrait – Women Only -projektissa performanssi on ennalta suunniteltu, vaikkakin jokaisen osallistujan tarpeet ja kysymykset luovat esitykseen ulottuvuuden, jossa on tilaa improvisaatiolle. Lopputyöni taiteellisessa osassa puhun työstäni pääasiassa yhteisötaiteena, jonka muotona on performanssi. Viittaan performanssiini 'piirrosperformanssi' sanalla, sillä esityksen aikana piirrän performanssin osallistujista muotokuvia.

Taiteen kaanon

Taiteen kaanon on tärkeää määritellä laajemmin, koska työni tulee mahdollisesti osaksi kaanonin ja käy vuoropuhelua kaanonin kanssa. Kaanon-sanana etymologialla on juuret kreikan sanasta 'kanon', joka tarkoittaa 'sääntöä' tai 'standardia'. Sana viittaa sekä sosiaaliseen sääntelyyn että sotilaalliseen järjestäytymiseen. Griselda Pollockin mukaan eri kulttuurikäytäntöjen kaanonit toimivat historiallisen esteettisen arvon säiliönä ja määrittävät, mikä on kiistatta suurta sekä mitä tulee opiskella mallina niiden toimesta, jotka pyrkivät kyseiseen käytäntöön.⁴ Kaanon siis muodostaa perinnön, kulttuurin tuotanto- ja lukuohjeet jokaiselle henkilölle, joka haluaa tulla pidetyksi 'sivistyneenä'.

³ Pirkko Holmberg, Maija Karhunen, <https://mustekala.info/suomalaisen-performanssin-tallennettu-lasnaolo/>, Mustekala Kulttuurilehti, 6.3.2013.

⁴ Griselda Pollock, *Differencing The Canon - Feminism and The Writing of Art's Histories*-Routledge, 2013, 3.

Taiteen ja vallan suhde

Taide on usein kietoutunut yhteiskunnallisen hierarkian ja aseman käsitteisiin toimimalla vaurauden, etuoikeuden ja vaikutusvallan merkinä. Ylellisiä esineitä, kuten koruja, hienoja tekstiilejä ja taidokkaita arkkitehtonisia rakenteita, on luotu vaurauden ja yhteiskunnallisen aseman symboleiksi, ja tällaisten esineiden omistus ja esillepano osoittavat henkilön asemaa yhteiskunnallisessa nokkimisjärjestyksessä.

Taiteen tarina ja taiteen historia on ihmiskunnan tarina, joka esitetään kuvina. Tarinat ovat aina jonkun kertomia, eli ne syntyvät jostakin näkökulmasta. Kaanon on miesvaltainen niin poliittisesti kuin kulttuurisestikin. Vaikka feministit ovat työskennelleet yli kaksikymmentä vuotta korjatakseen kaanonissa olevat puutteet, on edelleen haasteena saada naisten kulttuurityö tunnustetuksi ja vaikuttamaan taidekeskusteluun siten, että se muuttaisi keskustelun rakennetta ja sukupuolihierarkioita. Feminismi näkee kaanonin rakenteena, joka alistamalla ja hallitsemalla marginalisoi vähemmistöt heidän asemansa (rotu, sukupuoli, luokka ja seksuaalisuus) perusteella monimutkaisissa valtarakenteissa.

Bell hooks kirjoittaa, että taiteilijat marginaalisista ryhmistä kohtaavat jatkuvia haasteita kulttuurisessa kontekstissa, jossa heidän työtään harvoin tunnustetaan. Siksi heidän täytyy sijoittaa taiteellinen työskentelynsä poliittiseen viitekehykseen. Tämä ei ole vain keino tunnistaa keskeisiä kysymyksiä, vaan myös voittaa esteet ja luoda tilaa, jossa rajoja voidaan haastaa ja sekä työ että taiteilija voivat kehittyä.⁵ Hän korostaa, kuinka naiset, erityisesti marginaaliryhmistä, joutuvat taistelemaan oman tilansa luomiseksi taidekentällä, mikä on merkittävää ottaen huomioon historialliset rajoitteet ja representaation puutteet. Tunnistan tuon tilan raivaamisen osana työni luonnetta, sillä olen työpolkuni alusta asti päättänyt luoda itselleni taiteen sisään maailman, jossa luovuuttani voitaisiin kunnioittaa ja jossa voisin sitä kestävästi ylläpitää. Koen epäonnistumista tässä, sillä kokemus on osoittanut minulle, että taiteen kenttä hylkii kaikkea mikä voisi horjuttaa olemassa olevia valta-asetelmia ja toimintatapoja. Liian usein olen kokenut taiteen kontekstin psykologisesti turvattomaksi paikaksi, jossa työlleni on vain vähän toimintaedellytyksiä.

Tokiossa vuonna 2019 kävin tapaamassa paikallista galleristia, jolla oli asiakkainaan tärkeitä paikallisia keräilijöitä. Kysyin omistajalta minkälainen on hänen asiakaskuntansa? Onko hänellä asiakkaina henkilöitä, jotka voisivat olla kiinnostuneita feministisestä taiteesta? Vastaus oli yksiselitteinen: hänellä ei ole yhtään naista asiakkainaan, eikä hän usko että kukaan hänen keräilijöistään on erityisen kiinnostunut naisasioista. En tällä

⁵ bell hooks, *Art On My Mind*, 142.

Muotokuva naisesta, jonka piirsin Amos Andersonin taidemuseolla vuonna 2017.

Piirrosperformanssi Tokiossa Spiral Art Centressä vuonna 2019. Piirsin näyttelytilassa kahden viikon aikana 255 osallistujaa.

Kuva: Anna-Maria Wiljanen, 2019

väitä, että feminismi on sukupuolisidonnainen ideologia, mutta väitän, että Japanin kaltaisessa kulttuurissa sukupuoli ja feminismi ovat edelleen vahvasti kytköksissä toisiinsa. Japani ei ole yksin maailmassa, sillä japanilaisten keräilijöiden miesvaltaisuus heijastelee UN Womenin tekemän selvityksen lukuja, jossa “yksikään maa ei ole saavuttanut täyttä sukupuolten tasa-arvoa, ja alle yksi prosentti maailman naisista ja tytöistä elää maissa, joissa naiset ovat voimaantuneita ja sukupuolten välinen kuilu on pieni.”⁶

Linda Nochlin käsittelee esseessään “Why Have There Been No Great Women Artists?” kuinka institutionaaliset rakenteet ovat estäneet naisia saavuttamasta merkittäviä saavutuksia taiteessa. Erityisesti hän korostaa, miten akateemiset laitokset ovat vielä 1900-luvulla rajoittaneet naisten pääsyä taiteen keskeisiin koulutusmuotoihin.⁷ Vaikka essee on vanha, on se edelleen relevantti. Kuten toukokuussa 2024 YLE:n julkaisema artikkeli osoittaa: “Lontoon National Galleryn kokoelman teoksista vain noin yksi prosentti on naisten tekemiä.”⁸ Surullisuudessaan tuo luku kuvaa hyvin sitä tilannetta, jossa naistaitelijat ovat loistaneet poissaolollaan sekä kokoelmista että näyttelyistä. Naisia on esitetty miesnäkökulmasta, sillä naiset eivät ole itse päässeet rakentamaan omia narratiivejaan ja representaatiotaan. Olen tätä työtä tehdessä kokenut, että sen merkitys ei valitettavasti ole vähentynyt vaan päinvastoin tullut entistä relevantimmaksi, kun tarkastelemme tämän päivän poliittista ilmapiiriä, jossa antigenderismi ja uuskonservatismi saavat yhä enemmän kannatusta.

⁶ <https://www.undp.org/fi/finland/press-releases/alle-yksi-prosentti-maailman-naisista-ja-tytoista-elaa-maissa-joissa-naiset-ovat-voimaantuneita-ja-sukupuolten-valinen-kuilu>.

⁷ Linda Nochlin, “Why Have There Been No Great Women Artists?”, *ARTnews*, tammikuu 1971, 37.

⁸ Pia Parkkinen, Ylen verkkouutiset, <https://yle.fi/a/74-20089825>, 28.5.2024.

Köyhdyttävä kaanon

Kaanon määrittää mitä me luemme, katsomme, kuuntelemme, näemme taidemuseoissa ja opiskelemme kouluissa tai yliopistoissa. Kaaanon muodostuu, kun taiteilijat, taideasiantuntijat, keräilijät ja historioitsijat valitsevat heitä edeltävistä taiteilijoista hyviksi, kiinnostaviksi ja hyväksytyiksi ne taiteilijat, jotka legitimoivat valitsijoidensa relevanttiuden. Jos kaaanonin rakentajat edustavat tietynlaista makua, ajattelua, ihmiskuvaa ja ihmisyyttä, jätetään kirjauksista, valinnoista ja nosteesta pois herkästi taiteilijat, jotka edustavat toiseutta suhteessa valitsijoihinsa. Nämä toiseutetut taiteilijat, jotka ovat historiallisesti olleet naisia, seksuaalivähemmistöjä tai rodullistettuja ihmisiä, sivuutetaan osana kulttuuriperintöä, minkä vuoksi kaaanon muuttuu sukupolvi toisensa jälkeen yhä köyhtyvämmäksi ja köyhdyttävämmäksi suodattimeksi kaikille kulttuurin mahdollisuuksille. Pollockin mukaan nykyisin kaaonit muotoutuvat tunnetuiksi malleiksi pääosin museoiden, kustantamojen ja yliopistojen opetussuunnitelmien kautta. Ne ilmestyvät teoksina, joita esitellään taidemuseoissa, esitetään konserteissa, julkaistaan kirjallisuutena ja opetetaan taidehistoriana oppilaitoksissa, ja jotka ovat olennainen osa kaikkien koulutustasojen sivistävää sisältöä.⁹ Kaaonit tarjoavat yhteisen perustan kulttuuriselle ja akateemiselle keskustelulle, mutta niiden painottaminen voi rajoittaa monimuotoisuutta ja uusien näkökulmien tunnustamista ja vahvistaa vallitsevia valtarakenteita. Tasapainon löytäminen perinteen vaalimisen ja uusien äänten inklusiivisuuden välillä on keskeistä kulttuurimme kehittymiselle.

Taiteen kanonisuus on joutunut kovan kritiikin kohteeksi jo 1980-luvulla johtuen sen valikoivuudesta, rodullisesta ja sukupuolittuneesta eksklusiivisuudesta sekä ideologisista arvoista, jotka eivät ainoastaan suosi tiettyjä tekstejä, vaan myös niiden tulkintatapoja. Amerikkalaisen historioitsija ja elokuvantekijä Henry Louis Gates Jr:n mukaan, "...miehet olivat miehiä ja miehet olivat valkoisia, kun oppineet kritikot olivat valkoisia miehiä ja kun naiset ja värilliset ihmiset olivat äänettömiä, kasvottomia palvelijoita tai työläisiä, kaataen teetä ja täyttären konjakkilaseja vanhojen poikien kerhojen kokouhuoneissa".¹⁰ Kaaanonin kritiikki on syntynyt heidän toimestaan, jotka ovat tunteneet itsensä äänettömiksi ja kokeneet jäänensä vaille tunnustettua kulttuurihistoriaa, koska kaaanon jättää pois heidän itsensä kirjoittamat, maalaamat tai säveltämät ja esittämät tekstit.

⁹ Griselda Pollock, *Differencing The Canon - Feminism and The Writing of Art's Histories*, Routledge, 2013, 4.

¹⁰ Henry Louis Gates Junior, <https://www.nytimes.com/1989/02/26/books/whose-canon-is-it-anyway.html>, *New York Times*, 26.2.1989, osa 7, sivu 1, oma suomennos.

Piirrosperformanssi Tampereen taidemuseossa vuonna 2020. Museokontekstissa performanssini käy vuoropuhelua museos-
sa esillä olevien teosten kanssa.

Kuva: Pirkko Mäkinen, 2020

I draw ~~in art museums,~~ in art museums, galleries and exhibition spaces. It is important that the drawing takes the form of a performance because the audience plays a role in this work of art. It is not only me who sees the sitter but also the people who surround the act of drawing. Also by placing the performance in the context of art history aka the museum the ~~act~~ act is having a dialogue with the history of art.

Laskin pikaisesti ja pintapuolisesti Kiasman verkkosivujen arkistosta yksityisnäyttelyiden kokonaismäärän aikavälillä 2010-2024. Yhteensä yksityisnäyttelyitä on ollut 60, joista 43 on ollut miesoletettujen näyttelyitä ja 17 naisoletettujen. Ilman syvällisempää tutkimusta tulkitsemme nämä suhdeluvut oireeksi koko taiteen ja kulttuurikentän vääristymästä, jossa naisia valmistuu alalle vuosittain enemmän, mutta he lopulta katoavat kentälle ilman, että heidän työpolkunsa etenee yhtä menestyksekkäästi kuin heidän mieskollegojensa urat.

Uskon, että taide voi olla voimakas väline sosiaalisen muutoksen edistämiseksi ja että työni jatkossakin heijastelee sitä, miten taiteen kautta tai avulla voidaan rakentaa yhteisöjä ja muokata kulttuurista kerrontaa. Uskostani huolimatta tiedän, että taide ei aina toimi muutostekijänä yhteiskunnassa. Taiteen institutionaalinen luonne ja sen tiiviit yhteydet vallitseviin kulttuurisiin ja taloudellisiin rakenteisiin ylläpitävät ja vahvistavat olemassa olevia valtarakenteita.

Museot, galleriat ja muut taideinstituutiot tuottavat kaanonia ja määrittelevät, mikä on "hyväksyttävää" tai "arvokasta" taidetta. Lisäksi taiteen rahoitus ja sen keräily liittyvät usein eliitin etuihin, mikä estää radikaalimpien ja yhteiskunnallisesti kantaa ottavien teosten näkyvyyden ja arvostuksen. Taiteen kaupallisuus voi myös ohjata taiteilijoita tuottamaan teoksia, jotka ovat markkinoille mieluisia, eivätkä välttämättä haasta status quota. Siksi on tärkeää tunnistaa ja kritisoida niitä tapoja, joilla taide voi vahvistaa vallan epätasapainoa ja pohtia, miten taide voi aidosti toimia muutoksen välineenä. En voi feministisenä taiteilijana hyväksyä, että intersektionaalista työtämme katsotaan pelkkänä 'lähestymistapana' tai 'näkökulmana', joka aikanaan hylätään vanhentuneena. Työmme ytimessä on syvälinen sitoutuminen representaation, vallan ja tiedon tuottamisen kriittiseen tarkasteluun.

Taiteilija taiteen uudistajana

Vallan ja taiteen suhde on vivahteikas ja monitahoinen, ja sille on ominaista monimutkainen vaikutuksen, ilmaisun ja vastustuksen vuorovaikutus. Vaikka taidetta on epäilemättä käytetty olemassa olevien valtarakenteiden ylläpitämiseen, se on myös tarjonnut alustan erimielisyyksille ja vaihtoehdoisille visioille, haastanut auktoriteettia ja myötävaikuttanut yhteiskunnan kehitykseen. Taiteilijat ovat usein haastaneet hallitsevia kertomuksia, kritisoineet sortojärjestelmiä ja antaneet äänen syrjäytyneille ryhmille luovilla ilmaisuilla. Taideteokset ovat toimineet erimielisyyksien välineinä, herättäneet kriittistä keskustelua ja katalysoineet yhteiskunnallista ja poliittista muutosta kyseenalaistamalla ja muokkaamalla vallitsevaa valtdynamiikkaa. Kun taiteilijat jatkavat rajojen rikkomista, normien kyseenalaistamista ja syrjäytyneiden äänien vahvistamista, vallan ja taiteen kertomus pysyy jatkuvasti kehittyvänä keskusteluna, joka heijastaa ihmisen luovuuden ja ilmaisun dynaamista luonnetta.

Minulle taide, kuten kaikki muukin yhteiskunnassa, on syvästi poliittista. Ja siksi koen, että sekin taide, jota ei yhteiskunnalliseksi määritellä, on poliittista. Jos emme pysy mukana taidehistorian keskusteluissa ja taiteen rakenteissa, emme kykene häiritsemään vallitsevaa kaanonia ja sen tapaa puhua taiteesta ja taiteilijoista. Kaikki marginalisoidut taiteilijat ja ryhmät, jota kaanon ei tunnista, ovat edelleen alttiita sen vaikutuksille, mikä todellisuudessa rajoittaa mahdollisuuksia toimia ja elää taiteilijana.

Ymmärrän, että taiteen arvostettavuus ja sen laatu eivät voi olla pelkästään sukupuoliki-symyksiä, mutta kun tarkastelemme yhteiskunnan ja kulttuurimme historiaa, voimme todeta, että rakenteet ovat olleet ja ovat edelleen monin tavoin eriarvoistavat. Siksi minulle on tärkeää, että työni ottaa omalta osaltaan kantaa taiteen eriarvoistaviin rakenteisiin, jotka heijastelevat koko yhteiskuntaa. Taide koetaan progressiivisena toimintaymäristönä vaikka liian usein se vain toistaa sitä, mikä jo on ja miten maailma on järjestetty.

Social Portrait – Women only -projektin parissa työskentely on vahvistanut minussa tietoa jo entuudestaan tutuista taiteen vinoutumista, vääristymistä ja epäreiluuksista. Mutta vastavoimista huolimatta olen kokenut valtavaa täyttymystä työn tekemisestä, ja pysytyn selkeästi näkemään kasvun, jota minussa on viimeisen seitsemän vuoden aikana tapahtunut.

Piirtämässä Thyssen Bornemiszan Kansallisgalleriassa Madridissa. Espanjan kansallinen televisiokanava TVE tekemässä suoraa lähetystä performanssistani, joka ajoittui sukupuolittunutta väkivaltaa vastustavan kampanjan kanssa samalle viikolle.

Kuva: Alex Merveroux, 2021

Piirrosperformanssi Madrid-1 naistenvankilassa Madridissa vuonna 2021. Minut oli kutsuttu piirtämään lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten vertaisryhmään.

Kuva: Alex Merveroux, 2021

" THIS WILL BE HARD FOR ME, I MEAN LOOKING STRAIGHT AT YOU. THE OTHER SIDE OF MY FACE IS PARALYSED AND THAT'S WHY I ALWAYS TAKE SELFIES FROM THIS SIDE."

Työtapojen lähtökohdat ja heijastukset

Nainen vallan kuvana on harvinaisempi kuin miehen kuva, ja siksi kysymys naisten representaatiosta taiteen kaanonissa on syvästi yhteydessä yhteiskuntamme valtarakenteisiin. Tämän lisäksi historiallisesti taiteen kaanon on suosinut miesnäkökulmaa jättäen naistaiteilijoiden työt ja subjektiivisuudet vähemmälle huomiolle. Tämän työn kautta olen pyrkinyt tasapainottamaan taiteen ja yhteiskuntamme historiallisia epäkohtia lisäämällä taiteen kontekstiin tuhansia kuvia naisista ja edistämällä siten sukupuolten välistä tasa-arvoa taiteessa.

Kun vuonna 2017 suunnittelin ensimmäistä piirrosperformanssia Amos Andersonin taidemuseolle, pohdin erityisesti kolmea kysymystä, joiden koin olevan työni onnistumisen kannalta olennaisia. 1. Mietin, kuinka saisin naiset innostettua tulemaan paikalle ja osallistumaan. Koska en itse juuri koskaan osallistu mihinkään, tarkastelen oman työni osallistavuutta vahvasti näiden vastarintaisten silmälasien läpi. 2. Pohdin katsomisen ja katsottavana olemisen luomaa valta-asetelmaa ja haavoittuvuuden tunnetta; pohdin kuinka voisin luoda turvallisemman tilan osallistujalle, joka uskaltautuu sekä taiteilijan että yleisön katseen kohteeksi. 3. Lisäksi pohdin kysymystä siitä, miten pystyn kohtalaisen nopeassa ajassa piirtämään muutokuvan ilman, että itse muutokuvasta tulee projektini taiteellinen lopputuotos, koska työni on luonteeltaan käsitteellinen.

Työni metodi lähti kehittymään näiden kolmen kysymyksen pohjalta. Olen alusta lähtien työskennellyt järjestelmällisesti pohtien jokaisen yksityiskohdan, toimintatavan ja kielen merkityksiä sekä sitä minkälaista todellisuutta työni rakentaa. Ihmisten kanssa työtä tekemällä olen oppinut, että työn sisältöjen pohtimisen rinnalla on yhtä tärkeää pohtia työn prosesseja. Taiteellista työtä suunnitellessani kuljetan aina kahta ydinkysymystä rinnakkain, jotka ovat mitä ja miten. Nämä kaksi ulottuvuutta, jotka tarkkaan harkiten rajautuvat tietynlaisiksi, luovat eettisen perustan työlleni.

Koen, että valitsemani työtavat heijastavat laajempia feministisiä ja sosiaalisia teemoja, kuten vallan uudelleenmäärittelyä, naisen toimijuuden tunnustamista ja feministisen taiteen perintöä. Työni lähestymistapa muutokuvaamiseen haastaa perinteiset käsitykset taiteilijan ja mallin suhteesta. Se tuo esiin dialogin ja yhteistyön merkityksen. Näin ollen menetelmäni eivät ainoastaan rikasta taiteellista työskentelyäni, vaan myös luovat pohjan syvemmälle pohdinnalle siitä, miten taide voi vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja henkilökohtaiseen identiteettiin edistäen sukupuolten tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Johdonmukaisuus taiteellisessa työssäni on tärkeää monestakin syystä, joista tärkeimmiksi koen luottamuksen tietoisien rakentamisen. Kun käytän johdonmukaisesti samoja menetelmiä ja välineitä, työstäni tulee ennustettavampaa ja luotettavampaa sekä minulle että yleisölle. Tämä auttaa luomaan turvallisen ja ymmärrettävän ympäristön osallistujille. Tämän lisäksi se mahdollistaa eri performanssien vertailun keskenään. Se rikastuttaa ymmärrystäni kulttuurisista eroista, tulkinnoista ja työni vaikutuksista. Toistamalla samaa prosessia voin syventää ja monipuolistaa taiteellista ilmaisua. Toisto on antanut mahdollisuuden tutkia ja kehittää pieniäkin yksityiskohtia, ja olen voinut seurata omaa kehitystäni taitelijana.

Madrid-1 vanhliassa performanssiin osallistuneet naiset katselevat yhdessä muutokuviaan.

Kuva: Alex Merveroux, 2021

Kohtaaminen

Kun itsestään muotokuvan haluava henkilö istuu eteeni, aloitan kohtaamisen aina samalla tavalla. Esittelen itseni, ja kerron heille projektini taustoista sekä siitä, mitä performanssin aikana tulee tapahtumaan:

Hei, olen Katriina. Tervetuloa ja kiitos, kun olet jaksanut odottaa vuoroasi. Kerron sinulle nyt hieman työni motiiveista ja siitä, mitä seuraavan kymmenen minuutin aikana tulee tapahtumaan.

Olen vuodesta 2017 kiertänyt maailmalla piirtämässä muotokuvia ainoastaan naisista, koska taiteen historia on vallan historiaa. Jos tarkastelemme taiteen historiaa, me tiedämme, että pääsääntöisesti muotokuvia on tehty henkilöistä, joilla on jokin valta-asema omassa yhteisössään. Kun taas tarkastelemme vallan historiaa, eli sitä kenellä valtaa on ollut, saamme piirrettyä mieleemme kuvan siitä, mitkä ovat olleet vallan kasvot ja miltä valta on näyttänyt. Tästä syystä taivonni on tasa-arvoistaa taiteen kaanonin piirtämällä mahdollisimman paljon muotokuvia ainoastaan naisista – luonnollisesti jokaisen itsemäärättyä oikeutta kunnioittaen. Olen näinä vuosina piirtänyt yli tuhat naista ja seuraavaksi piirrän sinut.

Tulen piirtämään sinusta kaksi muotokuvaa, joista toisen saat valita itsellesi ja toinen jää minulle. Se kumman muotokuvan viet mukana, on sinun päätöksesi. Se, joka jää minulle, tulee osaksi kokoelmaani ja tätä näyttelyä. Omallasi saat luonnollisesti tehdä mitä haluat.

Piirrän muotokuvat niin, etten katso paperiin lainkaan, vaan katson vain sinua. Syy tähän on se, että muotokuvan ideana on tehdä kuvassa oleva henkilö näkyväksi sekä aikalaisilleen että tuleville sukupolville. Tällä menetelmällä ja sillä, että piirtäminen on performanssi ja ympärillä on yleisö katsomassa tapahtumaa, alleviivaan tätä näkyväksi tekemisen ulottuvuutta.

Kun ryhdyn piirtämään, en pysty puhumaan, joten jos sinulla on jotain kysyttävää tai kommentoitavaa, voimme keskustella joko nyt tai sitten sen jälkeen, kun olen lopettanut piirtämisen.

Ainoa asia, mitä pyydän sinulta on, että otat asennon, jossa jaksat istua paikalla siinä noin kymmenisen minuuttia.

Onko sinulla jotain kysyttävää nyt?

Piirtämässä Serlachius-museolla vuonna 2021.

Kuva: Alex Merveroux, 2021

Ensikohtaaminen oslolaisen nuoren naisen kanssa
Oslo Art Weekendillä vuonna 2022.

Kuva: Alex Merveroux, 2022

Tämän jälkeen osallistuja usein myös esittelee itsensä, ja esittää käytännönläheisiä kysymyksiä kuten: "Ovatko hiukseni hyvin? Mihin minun pitää katsoa? Voinko olla silmälasit päässä? Haittaako, jos minua alkaa naurattamaan tai itkettämään?" Tämä noin viisi minuuttia kestävä tuokio on osallistujien turvallisuuden tunteen rakentumisen kannalta työni tärkein vaihe, sillä keskustelun tavoite on työni merkityksen valottamisen lisäksi luoda osallistujalle tunne turvasta, ja rakentaa hyväksyvä ilmapiiri vastaamalla kaikkiin edeltäviin kysymyksiin: "Hiuksesi ovat oikein hyvin. Voit katsoa mihin haluat. Saat itse päättää pidätkö silmälasit päässä vai et, eikä minua haittaa vaikka erilaiset tunteet nousevat pintaan siinä istuessasi. Tärkeintä on, että sinulla on siinä mukava olla." Keskeisin lopputulos tälle puhutulle johdannolle on intiimin tilan syntyminen julkisen tilan sisälle sekä yhteyden rakentuminen kahden toisilleen täysin tuntemattoman henkilön, minun ja osallistujan, välille. Ilman osallistuvia naisia työni ei olisi mahdollista ja siksi on tärkeää fasilitoida jokaiselle osallistujalle positiivinen, turvallinen kokemus.

Kun olemme luoneet yhteyden toisiimme, kysyn vielä:

Oletko valmis?

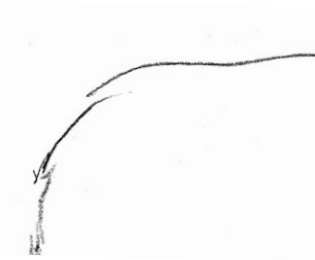
Nyökkäämme usein vastaukseksi molemmat yhtä aikaa. Sitten aloitan piirtämisen.

Paperi, kynä ja yhdenvertaisuus

Käytän piirtämiseen aina samaa Hahnemühlen Nostalgia A4 -paperia (190g/m²) ja 4B-vahvuista lyijykynää, joita sain suuren määrän lahjoituksena erään edesmenneen naistaiteilijan perikunnalta. Koen, että tämä yhteys taiteilijoiden jatkumoon vahvistaa työskentelyni yhteyttä taiteen historiaan. Piirtäessäni tiedän piirtäväni kynällä, joka joskus kuului minulle tuntemattomaksi jääneen, töölöläiseen ateljee-asuntoon poisnukkuneen taiteilijan työvälineisiin.

Valitsin kaikki materiaalit kokeilujen perusteella: paperi on mukavan tukevaa ja ihanan sileää, jolla juuri 3B-vahvuinen lyijykynä luistaa sopivasti ilman, että lyijyn väri leviää pahasti käteni alla. Olen vuosia kuljettanut piirustuspapereitani ja valmiita piirustuksia samassa, jo teipillä kokoon kursitussa pahvikansiossa, joka suljetaan ja avataan tekstiilinaruiin. Kansion sisällä matkassa kulkee myös piirustuslata, joka on jo kulumista kulunut, mutta silti vielä erinomaisen toimiva. Matkoillani maailmalla on matkalaukkuni täyttynyt painavista paperilehtiöistä, lyijykynistä ja lopulta paluumatkalla muotokuvista.

Samankokoiset paperit, samanlainen kynä ja samankaltaiset piirtämistilanteet tasa-arvoistavat osallistujat samanarvoisiksi. Kukaan ei ole isomman tai pienemmän paperin arvoisen, kaikki saavat samanlaisen vastaanoton ja yhtä paljon aikaani. Minun mielestäni se, kuinka olen materiaaliini valinnut ja kuinka niitä käytän, purkaa osallistujien välistä sosiaalista hierarkiaa ja tekee jokaisesta samanaikaisesti muotokuvan arvoisen. Edessäni on istunut muun muassa suurlähettiläitä, siivoojia, professoreita, opiskelijoita, museonjohtajia, lehtimyyjiä, lastentarhanopettajia, kerjäläisiä, taiteilijoita ja poliitikkoja, menestyneitä tai epäonnistuneita yrittäjiä, esihenkilöitä ja alakoululaisia. Lopuksi he kaikki ovat rinnakkain gallerian tai museon seinällä samankokoisina, saman ajan minulta saaneina, samalla tekniikalla luotuna, yhdenvertaisina. Vuonna 2022 New York Cityssä A.I.R. Galleryn yksityisnäyttelyssä vierailin etabloitunut, feministiksi itseään kutsuva taiteilija, joka piirustuslataa aikana ei pystynyt olemaan hiljaa, puhui minulle kymmenen minuuttia siitä, kuinka projektini on kaikkein demokratisoivain ele, jonka hän on uransa aikana nähnyt tai kokenut.

Paperit, kynät, piirustuslata, teroitin ja kansio kulkevat mukana. Kuva otettu Sisiliassa San Sebastiano Contemporaryssa järjestetyssä performanssissa.

Kuva: Alex Merveroux, 2022

My tools are always the same:

- 4B pencil
- Hahnemühle ^{nostalgic} classic paper (Size A4)
- pencil sharpener
- 2 chairs

~~to some extent I have been~~
~~and it has been my way of~~
~~to find a way to connect them~~
~~now that I have a pile~~
pile of drawings that weight over
20 kilograms!

Kuva Serlachius residenssin galleriassa olleesta näyttelystä vuonna 2021. Pinossa kaikki muotokuvat, jotka olin piirtänyt vuosina 2017-2021.

Kuva: Katriina Haikala, 2021

Kuva A.I.R. Galleryn yksityisnäyttelystä juuri ennen näyttelyn purkua. A.I.R. Gallery on tunnettu feministinen ja taiteilijavetoinen galleria New York Cityssä Yhdysvalloissa.

Kuva: Sebastian Bach, 2022

Äidin ja tyttären muotokuvat, jotka piirsin Lontoossa vuonna 2018.

Yhteisön hyväily

Ihmisten kanssa työskentely on minulle intohimo, jonka juurien uskon olevan taidepedagogiikassa. Olen valmistunut taiteen kandidaatiksi Aalto-yliopistosta taidekasvatuksen laitokselta, jossa opintojeni aikana ymmärsin olevani enemmän kiinnostunut muutoksesta ja sen aikaan saamisesta ihmisissä ja yhteisöissä kuin itse pedagogiikasta. Pedagogisesta osaamisesta on kuitenkin ollut valtavasti hyötyä työssäni yhteisötaiteilijana, sillä ryhmällmiöiden ymmärtäminen sekä kyky ohjata ja opastaa ihmisiä ovat edesauttaneet projektieni onnistumista.

Social Portrait – Women Only -projektissa yhteisöllisyys on hyvin erilaista kuin muissa projekteissani, sillä työskentelen tässä yhteisön sijaan yksilöiden kanssa. Silti näen yhteisön muodostuvan työni ympärille orgaanisesti. Työ on luonut verkoston, joka muodostuu sekä projektiin osallistuneista naisista että maailmalla olevista yli tuhannesta muutokuvasta.

Yhteisö syntyy myös piirrosperformanssin ympärille, sillä olen tietoisesti valinnut menetelmäksi sen, että osallistujille ei jaeta vuoronumeroita jonottamista ja vuoron odottamista helpottamaan. Paikalle tulleet naiset saavat itse päättää osallistumisjärjestyksestään ilman minun tai museon väliintuloa. Tämä synnyttää ympärilleni pienimuotoisen kokoon-tumisen, joka tuo elämää, iloa, kohtaamisia ja keskusteluja museoon. Istun piirtämässä tämän puheensorinan ympäröimänä ja koen suurta tyydytystä yhteisestä tilan haltuun ottamisen kokemuksesta.

Tämä yhteisöllisyys tuntuu erityisen merkitykselliseltä, kun ajattelen naisten roolia yhteiskunnassa ja taiteessa. Toivon, että se kuvastaa ja vahvistaa naisten välistä solidaarisuutta ja tukee feminististä ajatusta siitä, että yhdessä olemme enemmän kuin osiemme summa.

Oslossa vuonna 2022 suuri osa yleisöstä istui katsomassa piirtämistäni kokonellituntisen performanssin ajan. Yleisö taputti jokaisen osallistujan poistuessa performanssista.

Kuva: Alex Merveroux, 2022

Roomassa Fondazione Volumen galleria oli ovaali tila pitkän käytävän päässä. Tilanne oli poikkeuksellisen intiimi, sillä yleisöä ei ollut paikalla.

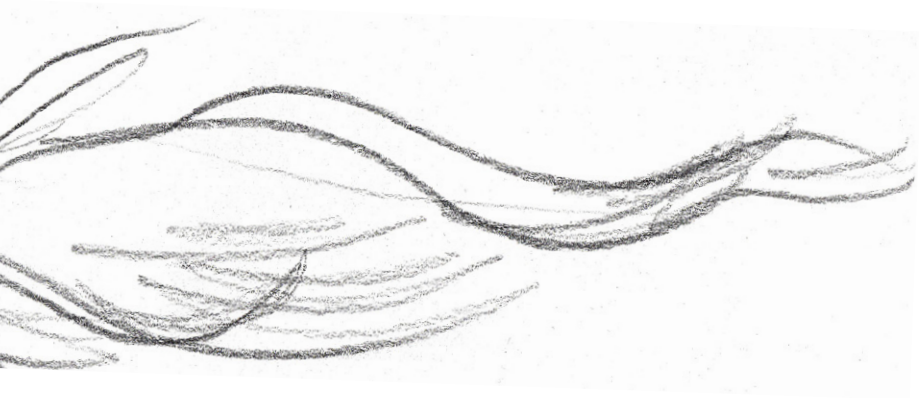
Kuva: Riikka Vainio, 2019

Taiteilijan valta ja vastuu

Työssäni roolini yhteisötaiteilijana antaa minulle päävastuun taiteellisesta prosessista, mutta pyrin kuitenkin haastamaan perinteiset valtasuhteet taiteilijan ja osallistujan välillä. Projektissa osallistujat eivät ole vain passiivisia kohteita, vaan he osallistuvat aktiivisesti prosessiin sekä tulemalla piirrettäviksi, että olemalla katsojina paikalla. Eettisesti vastuullisena taiteilijana sitoudun kohteilemaan osallistujia kunnioittavasti, ja varmistamaan heidän äänensä kuulumisen ja valinnan mahdollisuutensa projektissa.

Ymmärrän oman asemani taiteen kontekstissa oikein hyvin: olen valkoinen heteronainen, jolla on ylempi korkeakoulututkinto ja jonka keho toimii melko täydellisesti. Ymmärrän myös, että olen työlläni raivannut itselleni jonkinlaisen vaikuttajan aseman taiteen kontekstissa. Taiteen historia ja osallistujien suhde sekä ymmärrys taidehistoriasta rakentaa minulle valtaposition suhteessa ihmisiin, jotka osallistuvat projektiini. Siksi olen tätä työtä kehittäessäni pohtinut sitä, minkälaista todellisuutta työni rakentaa ja siksi olen kiinnittänyt erityistä huomiota kieleen, jota käytän. Olen tietoisesti tervetulo-anoissani jättänyt pois lauseen: "...miehet ovat pitäneet valtaa käsissään" ja korvannut sen lauseella "...kun taas tarkastelemme vallan historiaa, eli sitä kenellä valtaa on ollut, saamme piirrettyä mieleemme kuvan siitä, mitkä ovat olleet vallan kasvot ja miltä valta on näyttänyt." Olen näin jättänyt kuulijalle tehtäväksi piirtää mieleensä kuvan vallasta ja kulttuurisesta perinnöstämme.

Puhuessani henkilöistä, jotka tulevat piirrettävikseni olen valinnut käyttää sanaa "osallistuja" sanan "malli" sijaan, sillä nämä sanat tuovat esille erilaisia merkityksiä erityisesti mallipiirustuksen yhteydessä. Kun puhutaan "mallista", korostuu henkilön rooli visuaalisena referenssinä taiteilijalle; malli on usein passiivinen, toimien ikään kuin "välineenä" taiteilijan luovassa prosessissa. Sen sijaan termi "osallistuja" luo kuvan aktiivisemmasta roolista, jossa henkilö on mukana luomisprosessissa vaikuttaen teoksen lopputulokseen omalla panoksellaan ja vuorovaikutuksellaan taiteilijan kanssa. Tällä lähestymistavalla pyrin korostamaan minun ja osallistujan välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä työn yhteisöllistä projektiluonnetta. Koen, että valinta näiden termien välillä vaikuttaa siihen, miten osallistujan ja taiteilijan suhdetta tulkitaan, erityisesti yhteisötaiteen kontekstissa, jossa eettiset näkökulmat ovat keskiössä.

Pariisissa The Window Galleryssa vuonna 2023. Toisinaan osallistujat toivovat, että minä valitsen muotokuvan, joka lähtee heidän mukanaan. Vastaan tähän pyyntöön johdonmukaisesti, että päätös on heidän.

Kuva: Herve Veronese, 2023

Naisten palautteita kuunnellessani en ole voinut olla miettimättä minkälaisia taidekäsityksiä osallistujien palautteet heijastelevat – usein niissä kuuluu kaikuja taiteilijaneromyytistä ja taiteilijan erityisestä katseesta. Olen monia kertoja kuullut osallistujan odottavan sitä, kuinka juuri minä heidät näen ja mikä on minun tulkintani heistä. Taiteilijuuteen liitetään helposti merkityksiä, jotka liittyvät erityislaatuiseen, syvempään ymmärrykseen ja näkemyksellisyyteen, todellisuuden selkeämpään näkemiseen ja tulkintaan – taiteilijan katse on kuin ladattu ase tai eri ulottuvuuksia näkevä kaukoputki. Olen pyrkinyt purkamaan minuun kohdistuvia odotuksia taiteilijan näkemyksellistä tulkinnasta vastaamalla tämän kaltaista odotusta ilmaiseville osallistujille seuraavasti: “Pyrin piirtämismenetelmälläni vähentämään tulkintaa. Koen kehoni toimivan automaatiolla – silmäni seuraavat ääriviivojasi, ja samanaikaisesti tunnen kuinka käsi tulostaa ääriviivaa. Silmäni ja käteni yhteyden väliin jää todella vähän tilaa tulkinnalle. Kyseessä on metodi, joka on niin lähellä puhdasta havaintoa kuin vain on mahdollista.”

Se, miksi olen halunnut liudentaa tulkintaa työssäni liittyy haluuni liudentaa omaa valtaani taiteilijana suhteessa osallistujaan. Olen halunnut painottaa menetelmässäni havaintoa, sillä se on suoraan aistittavaa tietoa; siis sitä, mitä näemme, kuulemme, maistamme, eikä se pidä sisällään vallan käyttöä, kun taas tulkinta on prosessi, jossa annamme merkityksen havainnoillemme. Tulkinta ilmentää valtaamme ja on täysin subjektiivista. Siihen vaikuttavat aikaisemmat kokemuksemme, odotuksemme, kulttuuriset taustamme ja henkilökohtaiset uskomuksemme. Tulkinta määrittää, kuinka ilmiöitä ymmärretään ja käsitetään yhteiskunnassa, ja se on usein täynnä ideologioita, jotka muovaavat vallitsevia totuuksia ja normeja. Tulkinnan ja vallan välinen suhde on keskeinen ymmärtääksemme, kuinka kulttuurisia käsityksiä ja valtarakenteita ylläpidetään ja haastetaan.

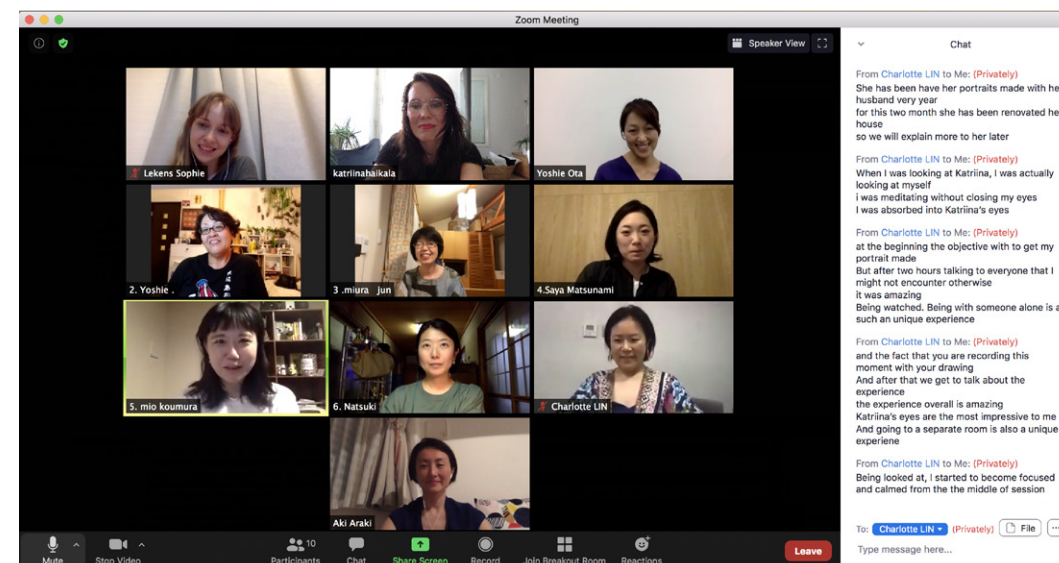
“WHILE YOU WERE DRAWING I WAS THINKING BACK ABOUT THE HISTORY OF THE WOMEN IN MY FAMILY. I SAW BEHIND YOU ^A ROW OF WOMEN. I FEEL QUITE HONORED TO PART OF THIS COLLECTION.”

Pitkään, paljon ja monessa paikassa

Muotokuvia on syntynyt vuosien 2017-2024 aikana jo yli 2000, kun laskemme mukaan sekä ne muotokuvat, jotka ovat omassa kokoelmassani, että ne, jotka osallistajat ovat vieneet mukanaan. Työni pitkäkestoisuus ja kansainvälinen ulottuvuus ovat olennaisia sen vaikutuksen ymmärtämiseksi. Olen järjestänyt piirrosperformansseja ja näyttelyitä Suomessa, Norjassa, Iso-Britanniassa, Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Sisiliassa, Yhdysvalloissa ja Japanissa. Tämän lisäksi olen pandemian aikaan vuosina 2020 ja 2021 piirtänyt naisia etäyhteyksien varassa mm. Saksasta, Japanista ja Iso-Britannias-ta. Projektin kansainvälisyys on tuonut moninaisia näkökulmia ja kulttuurien rikastamia kokemuksia työhöni.

Kansainväliset näyttelyt ja työskentely eri kulttuureissa ovat mahdollistaneet taiteellisen manifestini levittämisen laajemmalle yleisölle. Jokainen näyttely ja performanssi on tarjonnut tilaisuuden tarkastella ja uudelleenarvioida taiteen roolia yhteiskunnallisena vaikuttajana. Keskustelut ja yleisön reaktiot ovat avanneet minulle kulttuureissa olevia eroja ja samanlaisuuksia. Suomessa naiset itkevät enemmän kuin missään muualla, ja Tokiossa suuri osa osallistujista piti tunteensa piilossa. Roomassa 2019 Galleria Fondazione Volumessa sain enemmän kuin muualla palautetta hyväksyvistä katseistani, joka ei tuomitse tai arvioi. "Olen niin tottunut siihen, että ulkonäköäni arvotetaan julkisissa tiloissa ja perääni huudellaan, että olin unohtanut miltä arvostelematon, lempeä katse tuntuu. Sain muistutuksen tuon katseen vapauttavuudesta ja arvosta tänään." Minulle itselleni on avautunut satojen palautteiden kautta ikkuna naisten erilaisiin maailmoin, joita kaikkia kuitenkin yhdistää ainakin kaksi asiaa: kokemus toiseudesta sekä tarve tulla nähdyksi ja niin ollen tunnustetuksi yhdenvertaisena toimijana yhteiskunnassa.

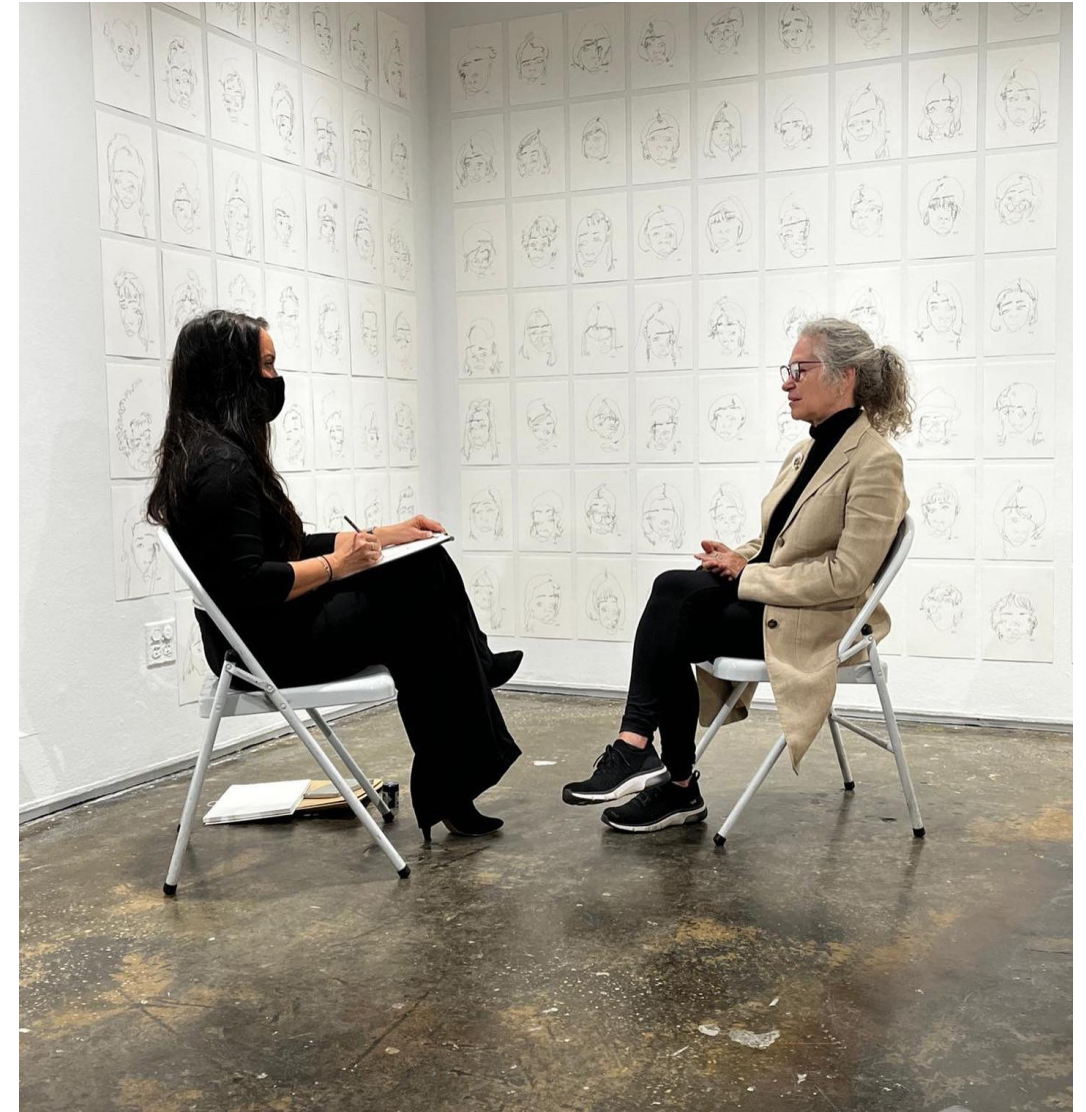
Minua lämmittää ajatus siitä, että niillä tuhannella muotokuvalla, jotka minulla on omassa kokoelmassani, on jokaisella vastinpari jossain päin maailmaa. Kaikki teokseeni osallistuneet naiset ovat ottaneet osaa taiteen kaanonin muovaamiseen. Saan usein palautetta nimenomaan siitä, kuinka tärkeäksi osallistajat kokevat osallisuuden kokemuksen tässä muutoksen aikaan saamisessa: "Tuntuu mahtavalta, että olen yksi heistä kaikista, jotka ovat kokeneet projektisi manifestin tärkeäksi."

Ruutukaappaus Social Portrait Clubista, joita järjestin useita yhteistyössä Tokiolaisen Spiral Art Centren kanssa Koronapandemian aikana vuonna 2020. Tapahtuman aikana piirsin muotokuvia osallistujista ja keskustelimme tasa-arvoon liittyvistä kysymyksistä.

Bell hooks on kirjoittanut, miten taidemuodot voivat vaikuttaa kulttuurisiin käsityksiin sukupuolesta ja valta-asemista. Hän korostaa teoksessaan *Art on My Mind: Visual Politics* sitä, kuinka taideteokset voivat haastaa ja muuttaa yhteiskunnallisia oletuksia näkyvyydestä ja representaatiosta. Tämä kytkeytyy suoraan projektini ideaan, jossa performanssini kautta naiset saavat tilan, jossa he voivat tulla nähdyiksi ja arvostetuiksi omilla ehdoillaan, vahvistaen näin naisen asemaa yhteiskunnallisesti merkittävänä toimijana. "Monet ihmiset olettavat, että feminismi on jo muuttanut sen sosiaalisen kontekstin, jossa naistaiteilijat tuottavat työtään. He sekoittavat suuremman mukanaolon markkinoilla vapauttavan tilan muodostumiseen, jossa naiset voivat luoda merkityksellistä, vaikuttavaa 'suurta' taidetta ja saada tämän taiteen täysin tunnustetuksi."¹¹ bell hooks väittää.

Työn pitkäkestoisuus ja määrällisyys ovat jo nyt merkittäviä tekijöitä pyrkimyksessäni tasa-arvoistaa taiteen kaanon. Tuhansien muotokuvien tuottaminen ja julkistaminen vahvistaa naisten läsnäoloa taidehistoriassa, ja mahdollisesti muuttaa taiteen sukupuollittuneita ja kulttuurisia rajoituksia.

A.I.R. Galleryn (New York City, Yhdysvallat) yksityisnäyttelyn aikana järjestin neljä performanssia. Kuvassa piirrän muotokuvaa New York Cityn vuokraamannästäni.

Kuva: Christian Camacho-Light, 2022

11 bell hooks, *Art on My Mind: Visual Politics*, 132.

" THIS WAS ONE OF THE MOST UPLIFTING THINGS THAT HAS HAPPENED DURING THIS WEEK.

" IT ~~FEELS~~ ^{FEELS} AMAZING TO BE PART OF THIS VAST COMMUNITY OF WOMEN WHO HAVE ALL PARTICIPATED IN YOUR PROJECT."

" IT WAS RELIEVING TO BE LOOKED AT BY YOU. I DON'T REMEMBER WHEN IT WAS THE LAST TIME I WAS LOOKED AT WITHOUT ANY ASSESSMENT OR JUDGEMENT. THANK YOU."

" WEIRDLY INTIMATE AND PUBLIC IN THE SAME TIME."

" I AM SO NERVOUS. I DON'T THINK THAT I CAN SIT STILL AND QUIET FOR 90 MINUTES."

" THIS IS THE MOST DEMOCRATIZING THING. THE BEST PIECE OF ART IN A LONG TIME. ALL THE BULLSHIT IS STRIPPED AWAY."

" YOU TINGLED ME WITH YOUR EYES. IT WAS HARD FOR ME TO NOT TO LAUGH BECAUSE IT TINGLED SO MUCH!"

" WHAT DID YOU SEE IN ME?"

" WHEN YOU WERE LOOKING AT ME I STARTED TO LOOK AT MYSELF DIFFERENTLY. I BECAME VERY AWARE OF MY FEARS, INSEcurities AND IN THE END MY PERSONAL POWER. THANK YOU."

" THIS WAS SO MEDITATIVE. I ALMOST FELT ASLEEP."

" YOU HAVE A PURPLE AURA."

" IT'S MY 30th BIRTHDAY TODAY! THIS IS THE FIRST TIME I AM HAVING MY PORTRAIT DONE."

Muotokuva naisesta, jonka piirsin Lontoossa vuonna 2018.

"THE NOSE YOU ARE LOOKING AT IS NOT MY ORIGINAL NOSE. WHEN I WAS A LITTLE GIRL MY GRANDMOTHER WOULD ALWAYS TELL ME THAT WHEN I GROW UP "WE WILL TAKE CARE OF THAT NOSE OF YOURS". SO WE DID. I DON'T KNOW ~~WHY~~ WHY I AM TELLING YOU THIS THING."

Kaksi muotokuvaa

Teen aina jokaisesta naisesta kaksi muotokuvaa, ja annan toisen muotokuvan piirrosperformanssiin osallistuneelle henkilölle. Tämän eleen on joskus tulkittu liittyvän kapitalistiseen ajatteluun vaihdannasta. Minulle on ehdotettu, että voisin tehdä työn ilman muotokuvaa vain istumalla hetken hiljaisuudessa ja katsoa osallistujia silmiin ilman muotokuvan piirtämistä. Olen puolustanut muotokuvan merkitystä työlleni mm. sillä, että muotokuvan saaminen omaksi motivoi naisia osallistumaan projektiini. Jos kukaan ei osallistuisi projektiin, ei työtäni tällaisena olisi olemassa. Projektia aloittaessani pohdin paljon osallistumiseen liittyviä haasteita. Ratkaisin tämän kahden muotokuvan metodilla, antamalla jokaiselle osallistujalle mahdollisuuden saada muotokuvan itsestään.

Osallistumiseen motivoinnin lisäksi kahden muotokuvan metodi on keskeinen osa taiteellista lähestymistapaani. Se tukee työni tavoitteita voimaantumisen näkökulmasta, sillä muotokuvaan liitetyt merkitysyhteydet ovat historiallisesti muotoutuneet ylevöittäviksi. Olen vuosien varrella saanut kymmeniä palautteita siitä, kuinka "...minusta ei ole koskaan tehty muotokuvaa." ja että "...on upeaa nyt päästä taitelijan malliksi." Tämänkaltaiset palautteet heijastavat yksilöiden käsitystä muotokuvan historiasta ja muotokuvaan liittyvistä ylevistä merkitysyhteyksistä.

Taiteilijan mallina oleminen on aktiivinen osallistumisen muoto, joka vaatii yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Malli on olennainen osa taiteellista prosessia, eikä ilman hänen läsnäoloaan, halukkuuttaan ja vapaaehtoisuuttaan taideteosta syntyisi. Kun olin syksyllä 2021 Madridissa Thyssen-Bornemizan kansalliskalleriassa piirtämässä muotokuvia, kertoi eräs osallistuja minulle piirtämisen päätyttyä, että hän koki osallistumisen itselleen merkitykselliseksi sillä, "...olla osa taiteellista luomisprosessia ja nähdä itsensä taideteoksen aiheena oli ylpeyttä ja ylevyyttä herättävä kokemus. Sinun piirrettävänäsi oleminen antoi minulle uuden näkökulman itseeni ja omaan kuvaani." Minulle on alusta asti ollut tärkeää, että jokaisesta osallistuneesta henkilöstä tehdään konkreettinen muotokuva, esine, joka jää dokumentiksi kohtaamisestamme ja muistoksi osallistujille heidän omista sisäisistä prosesseistaan.

Kun osallistuja valitsee itselleen muotokuvan, hän usein pohtii myös sitä, minkä kuvista hän haluaa jättää kokoelmaani ja esille laitettavaksi näyttelyihin.

Kuva: Alex Merveroux, 2022

Naistenpäivä 2023 Kiasmassa, Helsingissä.

Kuva: Alex Merveroux, 2023

Olen myös halunnut kiittää muotokuvalla jokaista paikalle vaivautunutta naista, sillä en pidä lainkaan itsestänselvyytenä sitä, että istuessani museossa tai näyttelytilassa odottamassa osallistujia, joku tulee paikalle. Arvostan ja kunnioitan jokaisen osallistujan ajallista panostusta projektiini, sillä usein naiset joutuvat jonottamaan vuoroaan pitkään useista tunteista jopa seuraavaan päivään asti. Kun eteeni istuva henkilö on istunut kärsivällisesti museossa katsellen performanssia useamman tunnin, tiedän, että tämä henkilö todella haluaa tulla osaksi työtäni ja on sitoutunut päätökseensä.

Kiitollisuuden ja kunnioituksen osoituksen lisäksi kahden kuvan metodi vahvistaa osallistujien roolia ja valtaa taiteen luomisprosessissa, sillä kun muotokuvien valmistuttua jokainen osallistuja saa valita näistä kahdesta muotokuvasta sen, jonka haluaa pitää itsellään, antaa se osallistujalle mahdollisuuden osallistua aktiivisesti taiteelliseen päätöksentekoon ja korostaa heidän itsemääräämisoikeuttaan. Tämä teko liudentaa minun valtaani taiteilijana omaan työhöni ja asiantuntijuuttani siihen, mikä on hyvää ja mikä huonoa taidetta, mikä on kaunista ja rumaa, mikä hyväksyttävää ja mikä ei. Koen, että valta kuuluu tässä kaanonin kritisoivassa projektissa yhtä paljon osallistujille kuin minulle – me yhdessä rakennamme mahdollisesti muutosta taiteen kaanoniin.

" IS MY HAIR OK? "

Katse ja valta

Katse ja katsominen eivät ole vallasta vapaita tekoja. Katsominen on keskeisesti yhteydessä valtaan, sillä se voi toimia valvonnan välineenä ja ylläpitää sosiaalista normatiivisuutta viestimällä hyväksyntää tai paheksuntaa. Nämä katseeseen liittyvät ominaisuudet voivat vahvistaa tiettyjä tyylejä, identiteettejä sekä toimintatapoja ja marginalisoida muita. Katse voi erottaa ja toiseuttaa ihmisiä, ja samalla se voi myös tarjota välineen vastarintaan ja voimaantumiseen. Taiteen ja kulttuurin kautta uudenlaiset katsomistavat voivat kyseenalaistaa vallitsevia representaatioita ja edistää monimuotoisempaa kulttuuria samalla, kun kunnioittava katse voi tunnustaa yksilön ja vahvistaa hänen itsetuntoaan ja identiteettiään.

Taiteellinen työskentelyni tässä projektissa perustuu vuorovaikutukseen piirrosperformansseihin osallistuvien naisten kanssa. Piirtämismetodi, jossa en piirtäessäni katso paperille lainkaan vaan ainoastaan osallistujaan, korostaa nähdyksi tulemisen kokemuksen merkityksellisyyttä. Valittu menetelmä ei ainoastaan vahvista kunkin osallistujan tunnustetuksi tulemisen kokemusta, vaan myös haastaa perinteiset taiteen luomisen käytännöt asettaen inhimillisen kokemuksen ja kohtaamisen keskiöön. Se on myös symbolinen teko, joka korostaa naisten nähdyksi tekemistä taiteen ja taiteen historian kontekstissa. Osallistuminen projektiin vahvistaa yksilön kokemusta siitä, että olemme arvokkaita ja merkityksellisiä juuri sellaisina kuin olemme. Nähdyksi tuleminen on elintärkeää itsetunnon, identiteetin ja itsen hyväksynnän kannalta.

Performanssi, jossa yleisö on läsnä ja osallistuu nähdyksi tulemisen ja tekemisen prosessiin, tuo esille inhimillisen läsnäolon ja yhteyden merkityksen, mikä on olennaista ymmärtääksemme, miten meillä jokaisella on valta ja vastuu toistemme olemassaolon tunnustamisessa. Me olemme osallisia yhteiskunnassamme syntyvissä käytännöissä, rakenteissa ja kaanoneissa. Meistä jokainen ottaa osaa yhteisen todellisuutemme rakentamiseen vain pelkällä olemassaolollamme. Sillä mitä katsomme ja mitä valitsemme nähdä, kun katsomme, on merkitystä. Nähdyksi tulemisen kokemuksesta on kirjoittanut mm. bell hooks, jonka ajattelussa nähdyksi tulemisen kokemus on keskeistä. Hooks korostaa teoksessaan *Art on My Mind: Visual Politics*, että taide tarjoaa välineen, jolla voidaan haastaa ja muuttaa yhteiskunnallisia oletuksia näkyvyydestä ja edustuksesta¹².

¹² bell hooks, *Art on My Mind - Visual Politics*, 132.

Vuonna 2019 olin kutsuttuna Tokion Spiral Art Centressä piirtämässä muotokuvia kaksi kokonaista viikkoa. Istuin museossa neljä tuntia päivässä, ja piirsin noiden viikkojen aikana yhteensä 255 naista. Mieleenpainuvien kohtaaminen tapahtui, kun eteeni istui nainen, joka kertoi olevansa transsukupuolinen. Hän perusteli tämän tiedon jakamista kanssani sillä, että vaikka hän halusi tulla taiteilijan piirtämäksi, oli hänelle ensisijaisen tärkeää tulla nähdyksi paikalla olevan yleisön silmin: "Koen olevani ongelma tälle yhteiskunnalle, joka näkee sukupuoleni epänormaaliutena ja uhkana yleisesti hyväksytyille arvoille. Haluan, että kaikki paikalla olijat näkevät minut, että he näkevät kuinka taiteilija arvostavasti katsoo minua, sillä minua omilla silmillään katsoessaan he eivät voi kieltää olemassaoloani." Näihin lauseisiin kiteytyy paljon koko projektistani. Tällaiset kohtaamisen tekevät näkyväksi metodini merkityksen, sen miten tapani piirtää purkaa taiteellisen lopputuloksen eli muotokuvan painoarvoa ja asettaa keskiöön kohtaamisen, katsomisen sekä katsotuksi tulemisen kokemuksen taiteen kontekstissa.

Olen tullut tietoiseksi teokseni ja katseeni erottavuudesta, kun olen tunnistanut työtä tehdessäni, että muutamat miesoletetut taiteilijat ovat kokeneet ulossulkemista, sillä he ovat tulleet performanssini päätteeksi haastamaan minua muotokuvakisaan. Kyseiset taiteilijat ovat lähestyneet minua ja pyrkineet ottamaan ylemmän statuksen korostamalla omia piirtäjän kykyjään ja etabloitunutta asemaansa. He ovat väittäneet tekniikan olevan heille tuttu, ja nyt he haluavat antaa minulle heidän luomansa muotokuvat minusta. Kun olen suostunut mittelöön, jonka he ovat kokeneet hävinneensä, ovat he joka kerta joutuneet myöntämään, että tekniikkani ei ole helppo vaan se vaatii läsnäoloa, herkkyyttä, taitoa ja lempeyttä.

Piirtämässä Suomen Madridin-instituutin gallerissa vuonna 2024.

Kuva: Alex Merveroux, 2024

" I CAME HERE TODAY BECAUSE I WANT TO BE SEEN. I AM A TRANS WOMAN AND I FEEL THAT THIS SOCIETY HAS A PROBLEM WITH ME, I FEEL THAT PEOPLE WOULD RATHER NOT SEE ME. SO, WHEN YOU WILL DRAW ME IT IS NOT ONLY YOU WHO WILL SEE ME. THESE PEOPLE WHO HAS GATHERED AROUND ME HAS TO LOOK AT ME. AND WHEN THEY SEE ME - THEY CAN'T DENY MY EXISTENCE. "

Dear Katriina, I would like to thank you so very much for your inspiration and your beautiful way of expressing art. We have met last year in Oslo and I am still very much moved by your project 'Social Portrait'. I have been my whole adult life one of Jehovah's witnesses and even though it was a good life, I yearned for so much more. Being more myself. A true and authentic me. When I left, I lost everyone and everything. That was two years ago. With your exhibition I got one of the most important directions I could ever wish for. Thank you so much for your inspiration. I am about to write a book about mental health, which includes my story of starting life from the scratch again, coming out and becoming a woman who dares to live and search for her potential. Since your work has moved me so much, I just had to write about it. I try to add those two letters from my book. And I hope your work will continue to speak to all the women in the world just it did to me.

Sincerely, Bianca

Muotokuva naisesta, jonka piirsin Tokiossa vuonna 2019.

" AM I THE FIRST WOMAN
WHO YOU HAVE DRAWN
WHO WEARS A SCARF.
IF SO, IT IS GOOD TO
HAVE SOME REPRESENTATION
TO YOUR COLLECTION "

Kohtaaminen Oslo Art Weekendillä vuonna 2022. Olen useiden osallistujien kanssa käynyt jälkikäteen keskustelua heidän kokemuksistaan sekä sähköpostitse että sosiaalisen median yksityisviestien välityksellä.

Nähdyksi tuleminen

Seitsemän vuotta projektin parissa ovat vahvistaneet näkemystäni ja kokemustani siitä, kuinka taide voi puhutella ja vaikuttaa ihmisiin. Olen nähnyt kuinka taiteellinen työni on tuottanut vaikutuksia sekä yksilöille että yleisölle. Jokainen kohtaaminen on opettanut minua ymmärtämään paitsi omaa taiteellista prosessiani, myös sen yhteyksiä yhteiskuntamme valtarakenteisiin sekä muotokuvan ja taiteen historiaan. Kun kaksi toisilleen vierasta ihmistä kohtaavat julkisella paikalla muotokuvan piirtäminen tavoitteenaan, syntyy tilanne, jossa intiimiys ja julkisuus kohtaavat. Näissä hetkissä nähdyksi tuleminen ja yhteenkuuluvuuden tunne eivät ainoastaan rakenna minuutta, vaan myös vahvistavat sitä. "Minä" syntyy suhteessa toisiin – olemme olemassa, kun meidät nähdään ja meitä kuullaan.

Kokemus nähdyksitulemisesta parhaimmillaan vahvistaa henkilön itsetuntoa ja itsensä hyväksymistä, koska se luo tunnetta arvostuksesta ja merkityksellisyydestä yhteisössä. Psykologisesti nähdyksi tuleminen edistää henkilön henkistä hyvinvointia, sillä se vähentää yksinäisyyden ja eristäytymisen tunteita ja auttaa muodostamaan turvallisia ja tukevia ihmissuhteita. Lisäksi se on keskeistä identiteetin muodostumiselle, koska yksilöt rakentavat käsitystä itsestään osittain sen perusteella, miten muut heidät näkevät ja tunnistavat. En väitä, että piirrosperformanssini aikana nämä kaikki edeltävät asiat toteutuvat, mutta voi nähdä kuinka työni linkittyy monin tavoin ihmisyyden ydinkokemuksiin.

Olen kohdannut paljon erilaisia tunteita, purkauksia ja palautteita näiden vuosien varrella. Monet osallistujat ovat kokeneet tunnereaktioita istuessaan piirrettävinä: jotkut ovat puhjenneet kyyneliin, toiset ovat nauraneet valtavasti, ja joillekin tilanne on ollut jännittävä. Nämä reaktiot ovat osoitus siitä, kuinka katsottavana olemisen kokemus, sen samanaikainen intiimiys ja julkisuus, voivat koskettaa ja tuoda esiin tunteita. Muotokuvan koettu ylevöittävyys nostaa esiin taiteen kokijoiden ja katsojien merkitysyhteydet: se, että tulee ikuistetuksi, voi antaa tunteen siitä, että on muotokuvan arvoinen.

Oslossa vuonna 2022 yleisö reagoi performanssiin tavalla, jollaista en muualla ole ennen tai sen jälkeen kokenut. Yleisö istui katsomassa neljä tuntia kestävästä performanssiani hievahtamatta. Kun kukin osallistuja nousi tuolilta ylös muotokuva kädessään ja minä halasin häntä, sain joka kerta kannustavat, lämminhenkiset aplodit. Aplodit, joita en missään muualla ole saanut, korostivat tilanteen esityksellisyyttä ja arvokkuutta. Tunnelma tilassa oli niin tiivis ja kannatteleva, että performanssin jälkeen sain useilta yleisössä paikalla olleilta henkilökohtaisia kiitosviestejä koskettavasta, meditatiivisesta kokemuksesta.

*Muotokuva, joka on piirretty Roomassa, Fondazione
Volumen Galleriassa vuonna 2019.*

Näyttelyiden ja piirrosperformanssien aikana saamani palaute on osoittanut, että työni resonoi katsojien kanssa herättäen keskusteluja nähdyn tulemisesta, sukupuolten representaatiosta ja taiteen voimasta muuttaa yhteiskunnallisia käsityksiä. Osallistujien kanssa käyty keskustelu ja heidän kokemuksensa siitä, miten he ovat kokeneet tulevaisuuden nähdyn, ovat olleet keskeisiä työni kehittymiselle. Monet naiset ovat kertoneet, miten mallina olemisen kokemus on muuttanut heidän käsitystään itsestään, koska osallistuminen on vaatinut rohkeutta, jota he uskoivat itsestään puuttuvan. Kaikki keskustelut ja vuorovaikutus osallistujien kanssa on antanut minulle tunteen työni merkityksellisyydestä.

Mäntän Serlachius-museolla vuonna 2022 piirrosperformanssiini osallistui nainen, jonka toinen puoli kasvoista oli halvaantunut vuosi aiemmin. Siinä edessäni istuessaan hän kertoi jännittävänsä tilannetta erityisen paljon – ihmiset ympärillämme hiljaisina ja minä hänen edessään hymyilevänä vain häntä varten. Kun ryhdyin piirtämään, alkoi naisen poskille valua kyynelä. Hiljainen kyynelohdinta voimistui vähitellen katkonaiseksi, hengästyneeksi, hallitsemattomaksi itkuksi, joka päättyi vasta, kun näytin hänelle valmiit muotokuvat. Valittuaan toisen muotokuvista itselleen hän sanoi tämän olleen rohkeinta ja tärkeintä, mitä hän on tehnyt kasvohalvauksen jälkeen.

Enemmistö naisista sanoo minulle, että työni on heidän mielestään tärkeää, ja että he kokevat ylpeyttä voidessaan olla osana tätä tasa-arvoistavaa, representaatiota ja kaanonin haastavaa projektia. Kuitenkin minulle mieleenpainuvimpia ovat kokemukset, joissa osallistujia omien sanojensa mukaan käy kymmenessä minuutissa läpi muutosprosessin, joka liittyy hänen itsesuhteeseensa. Nämä kokemukset antavat minulle jo valmiiksi tärkeäksi kokemalleni työlle vahvistusta siitä, että teen jotain oikein.

Teokseeni liittyy myös visuaalinen ulottuvuus, jota en itse pysty näkemään: kyse, ei ole pelkästään siitä, mitä minä tai katsojat näkevät, vaan erityisesti myös siitä, mitä mitä osallistujia näkee. Joskus joku näkee ympärilläni auran, joku taakseni avautuvan sukupolvien jatkumon, joku edesmenneen äitinsä. Italiassa muutuin Madonnaksi ja Tokiossa siniset silmäni koettiin maagisina. Joku tuo paikalle itsensä ja pienet tyttärensä, sekä parhaan ystävänsä ja joku haluaa tulla ensimmäistä kertaa kohdatuksi naisena.

Piirtämässä Suomen Madridin-instituutin gallerissa vuonna 2024.

Kuva: Alex Merveroux, 2024

YLE:n tekemässä jutussa osallistuja kommentoi toimittajalle kokemustaan näin: "Kokemus oli mielenkiintoinen ja sikäläkin uniikki, että kukaan ei ole koskaan ikuistanut Vainiota (haastateltavaa) taiteen keinoin. Aluksi hän pohti, tuntuuko tilanne oudolta – mutta ei tuntunut. Vaikka hän katsoi minua piirtäessään tosi intensiivisesti, niin minä aloin sitten katsoa ja tutkiskella häntä, ja siinä loppua kohti sitten rentouduin jo niin, että tunne oli jo meditatiivinen."¹³

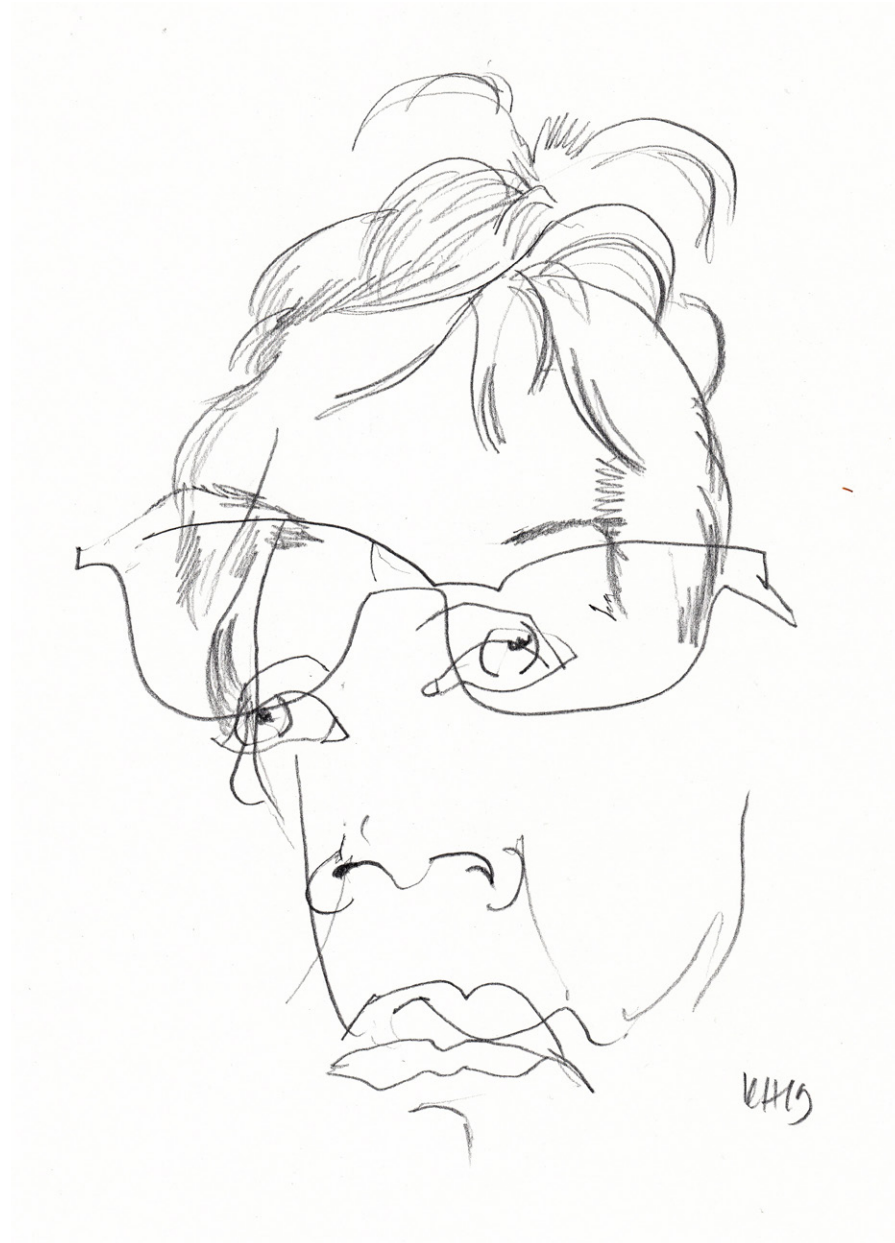
Helsingin Taidehallissa vuonna 2018 eräs taiteilija tuli paikalle ikuistamaan oman syöpähoidosta johtuvan kaljuutensa. Vuonna 2020 tämä samainen nainen toi tyttärensä piirrettäväksi Helsingin HAA-Galleriaan, ja vuonna 2023 taiteilija kutsui minut Lappeenrantaan galleria Pihattoon piirtämään äitinsä. Pihattoon hän oli tuonut sekä omansa että tyttärensä muotokuvat, jonka jatkoksi äidin muotokuva asetettiin. Nyt kesällä 2024 kävin hyvästelemässä kotisaattohoidossa olevan taiteilijan ja näin nämä kolme muotokuvaa hänen olohuoneen seinällään. Tämän kaltaiset kokemukset, ihmisiin tutustuminen, heidän juuriensa ja jatkonsa näkeminen, on ollut koskettavaa ja muistuttanut minua siitä, kuinka elämässä kaikkein tärkeintä on yhteys toisiin ihmisiin.

Kun aloitin työskentelyn tämän projektin parissa, en vielä itsekään täysin ymmärtänyt, kuinka merkittävä kokemus nähdäksi tuleminen on inhimillisen olemassaolon kokemuksen kannalta. Nähdäksi tuleminen on yksilölle tärkeä kokemus syistä, jotka liittyvät perustarpeisiimme tunnistettavuudesta, hyväksynnästä ja yhteenkuuluvuuden tunteesta. Koska mallina toimiminen vaatii mallilta kykyä olla pitkiä aikoja omissa ajatuksissaan samalla, kun häntä tarkkaillaan, avautuu hetkessä mahdollisuus syvempään itsetutkiskeluun. Taiteilijan katse saa mallin katsomaan itse itseensä: Kuka minä olen? Miten minut nähdään? Miten haluaisin, että minut nähdään?

¹³ YLE Kulttuuri, 5.10.2023, Antti Haavisto
<https://yle.fi/a/74-20054095?fbclid=IwAR0wf2YP3kHbKEtboI04hRb-vAIRPp-Tz32VrcfN5XOopPBYLBM-q1Hfslc4>

Muotokuva taiteilijasta, jonka piirsin Taidehallissa Helsingissä vuonna 2018.

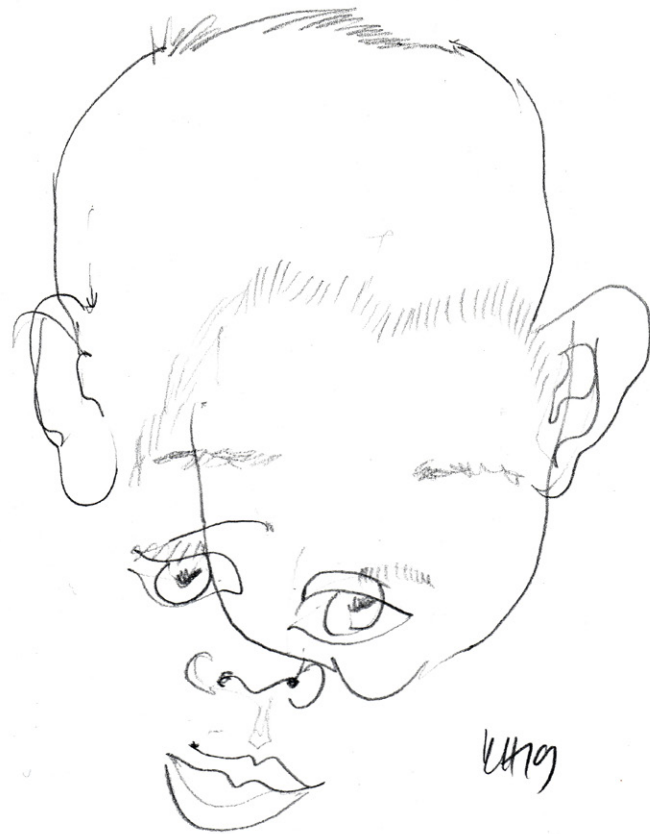

Muotokuva äidistäni.

*Kuvassa piirrän äitini muotokuva
Mäntän Kuvataideviikoilla vuonna 2019.*

Kuva: Ritva Mellin, 2019

*Puolivuotiaan lapsen muotokuva,
jonka piirsin EMMA:ssa vuonna 2019.*

Oma kehitykseni

Kahdentoista vuoden iässä olin jo vakuuttunut, että haluan olla taiteilija, kun piirsin kuivamustekynällä sian kuvan huoneeni harmaaseen muovimattoon ja ilmoitin äidilleni, että tästä talosta tulee pyhiinvaelluskohde, kun kaikki kansat tulevat katsomaan varhaisten vuosieni mestariteosta. Kasvuympäristöni ei kuitenkaan tarjonnut itsestään selvää tietä taiteilijuuteen. Perheessäni ei ole ollut muita taiteilijoita; vanhempani kuuluivat työväenluokkaan ja heidän käsityksensä taiteilijuudesta oli käytännöllisessä mielessä rajoittunutta. He eivät ymmärtäneet, mitä taiteilijan ura käytännössä tarkoittaa, miten ammattia harjoitetaan ja miten siitä voi elää. Siitä huolimatta he tukivat kehitystäni mahdollistamalla minulle harrastuksia, joissa saatoin oppia taiteen tekemisen taitoja.

Taiteen polku ei ole ollut minulle helppo – en usko, että se on kenellekään erityisen helppo tie. Ura taiteilijana on tuonut mukanaan jatkuvaa taloudellista epävarmuutta, ja olen joutunut kasvattamaan kaksi lasta yksinhuoltajana ilman takeita taloudellisesta menestyksestä. Taiteen konteksti ei ole tarjonnut minulle suojaa tai lohtua, vaan se on asettanut eteeni toistuvasti uusia haasteita. Nämä haasteet eivät ole olleet vain henkilökohtaisia vaan ne ovat kietoutuneet toimintakenttään, joka on ajoittain koetellut minua elitistisyydellään, sisäänpäin lämpiävyydellään ja konservatiivisuudellaan. Olen useasti ollut valmis luopumaan ammatistani näiden paineiden alla, mutta intohimo maailman muuttamiseen, jossa taide on minun ajovälineeni, on pitänyt minut tiukasti työn parissa, vaikka matka on ollut kaikkea muuta kuin helppo.

Neljä ensimmäistä vuotta vuodesta 2017 vuoteen 2021 olin jokaisessa piirtämistilanteessa koko performanssin ajan epä mukavuusalueella. Koin painetta onnistumisessa, joka liittyi osallistujien odotuksiin muotokuvan laadusta. Neljä vuotta jännitin joka hetki sitä, kuinka edessäni istuva henkilö vastaanottaa valmiit kaksi muotokuvaa. Mitä jos hän ei pidä niistä? Mitä jos ne ovatkin aivan rumia hänen mielestään? Mitä jos tuotan pettymyksen hänelle, joka on odottanut vuoroaan kaksi tuntia? Murehdin häpeän tunnetta, jota epäonnistuminen tuottaisi. Bell hooks viisasti toteaa Art On My Mind kirjasaan, että yhteiskunnan kieltämisen politiikka ja häpeän kulttuuri estävät meitä ilmaisemasta itseämme vapaasti ja rajoittavat meidät mukautumaan vallitseviin rooleihin. Hän ehdottaa, että jos emme pelkäisi häpeää tai hylkäämistä, voisimme useammin haastaa normeja ja tehdä muutoksia itseemme ja ympärillämme olevaan maailmaan.

Koin vuosia, että tunteiden paljastaminen työkontekstissa tekee minusta haavoittuvan ja alttiin arvostelulle. Uskon, että moni muukin taiteilija kulkee nuoralla tämän yksityisen minän ja työn julkisen puolen kanssa. Yksityisen ja julkisen rajapinnassa kamppaillaan jatkuvasti yksilön sisällä erityisesti työssä, joka liittyy vahvasti omaan läsnäoloon ja työssä, joka koetaan, että se on minun persoonani jatke ja vahvasti osa identiteettiäni. Tunteiden julkisessa jakamisessa kohtaamme usein sekä henkilökohtaisen että yhteiskunnallisen häpeän, mikä kuvastaa yksilön ja yhteisön välisiä monimutkaisia suhteita. Tarvitsin viitisensataa toistoa ennen kuin pystyin luottamaan itseeni ja prosessiin niin, että jännitys painui taka-alalle ja tilalle tuli rauha. Häpeä transgressoitui ylpeydeksi ja pelko muuttui varmuudeksi. Viimeiset kolme vuotta piirtäminen on ollut vaivatonta, meditatiivista läsnäoloharjoitusta, joka on kehittänyt kykyäni laskeutua kehossani rauhaan paineistetussakin tilanteessa. Olen oman rauhan tunteeni kautta oppinut luomaan jokaiselle osallistujalle turvaa ja kokemusta intiimiydestä julkisessa tilanteessa, joka monia jännittää. Tervehtiessäni seuravaa ja taas seuraavaa osallistujaa olen itse vakuuttunut tuossa hetkessä siitä, että olen seuraavat 10 minuuttia läsnä vain häntä varten. Vaikka taiteen tekeminen on eria asia, kuin sen aiheena oleminen, uskon, että minä ja osallistujat olemme myös kohdanneet toisemme tuossa jännityksen tunteessa.

Kun ensimmäistä kertaa vuonna 2020 ripustin kaikki hieman yli 600 siihen mennessä piirtämiäni, omaan kokoelmaani jäänyttä muotokuvaa HAA-Gallerian seinille, havahtuin itsellenikin yllättävään työhön ulottuvuuteen. Olin ripustamassa näyttelyyn piirustuksia, joita kukaan osallistujista ei ollut halunnut ja joita en itsekään olisi välttämättä valinnut, jos olisin saanut itse päättää. Sillä usein valintaa tehdessään osallistujat valitsevat juuri sen muotokuvan, jonka olisin itsekkin mielelläni itselleni valinnut. Pohdin, miten näiden teosten esittäminen, jotka olivat mielestäni ehkä vähemmän onnistuneita ja joita en itse valinnut alunperin esitettäväksi, voi muuttaa käsitystämme siitä, ketkä ja millaiset teokset ansaitsevat tunnustusta ja pysyvyyttä taidehistoriassa.

Hämmmentävää ripustusprosessissa oli myös se, kuinka monet osallistujista muistin vuosien takaa. Selvästikin muistijälki ihmisestä oli jäänyt keskimääräistä vahvemaksi, kun olin havainnoinut katseellani henkilöä pitkään. Palasin todella monen muotokuvan edessä mielessäni heidän tarinoihinsa, reaktioihinsa ja tapaansa olla läsnä. Näyttelyssä kävi naisia, jotka etsivät satojen muotokuvien keskeltä toisen muotokuvansa ja olivat ilahuneita sen löytäessään.

HAA Gallerian yksityisnäyttely ajoittui Koronapandemian sulkujen aikaan. Galleriatilassa sai olla yhtäaikaan vain neljä henkilöä.

Kuva: Alex Merveroux, 2020

~~It's a very hard thing to do
because of the
the people that are out there~~

~~name piece.~~ It took me 3 years
and over 500 portraits to get to
a point where I wasn't worried
about this at all. I also tell
every sister that the outcome is
out of my control - so we have to
be satisfied whatever it will be.

Oikealla yksi yli 50:stä muotokuvasta, jonka piirsin pandemian aikana etätapaamisissa vuonna 2020.

Teoksen installointi tilaan oli haastavaa Kuvan Kevät 2023 -näyttelyssä Helsingissä.

Kuva: Katriina Haikala, 2023

Kuvan Kevät 2023 -näyttelyssä esillä ollut teokseni poikkesi tyypillisestä Kuvan Kevät -näyttelyn taide-esineestä, sillä se oli tapahtumallinen ja pitkäkestoinen teos. Tämä asetti haasteita sen esittämiselle näyttelykontekstissa, joka on suunniteltu staattisten esineiden tarpeisiin. Tilankäytölliset haasteet korostuivat erityisesti, kun teokseni sijoitettiin ahtaaseen läpikulkutilaan, mikä rajoitti teoksen kokemista ja vuorovaikutusta yleisön kanssa. Vieressä esillä ollut yksityiskohtainen ja värikäs veistosinstallaatio toi lisähaasteita. Tämä veistosinstallaatio kilpaili huomiosta ja loi visuaalista sekä kontekstuaalista häiriötä. Sen monimuotoisuus saattoi viedä katsojien huomion, mikä esti teokseni tapahtumallisen luonteen ja sen tarvitseman tilan tehokkaan hyödyntämisen.

Tyydyin saamaani tilaan, koska huomasin suhtautuvani Kuvan Kevät 2023 -näyttelyyn vain työni yhtenä välietappina, jossa tiesin teokseni esittämissuhteet olevan rajalliset. Olisin kuitenkin voinut puolustaa teostani ja vaatia sille tilaa, jonka se mielestäni olisi ansainnut. Näyttelyssä oli tilan puutteen vuoksi esillä olivat vain ne muotokuvat, jotka näyttelyn aikana piirsin, mutta tulevaisuudessa haluan järjestää ainakin yhden näyttelyn, johon saan kaikki piirtämäni muotokuvat esille kronologisessa järjestyksessä ja pääsen näkemään pitkäkestoisesta, kärsivällisyydestä ja kehittymisestä muistuttavan työn hedelmät. On tärkeää oppia tästä kokemuksesta ja pohtia, miten tulevaisuudessa voisin paremmin varmistaa, että teoksesi saa sille sopivan paikan yhteisnäyttelyistä. Olisi suotavaa, että tapahtumallinen teokseni asetettaisiin erilliseen tilaan, jotta se voi kommunikoida yleisölleen suunnitellulla ja vaikuttavalla tavalla.

Ruutukaappaus Kuvan Kevät 2023 näyttelyssä esillä olleesta dokumentaatiovieosta.

Pitkäkestoisuus esiintyy työssäni kahdessa eri muodossa: työ on jatkunut pitkään ja performanssit ovat pitkiä. Yli seitsemän vuotta jatkunut työskentely saman projektin parissa on ollut minun oman kasvun ja kehityksen kannalta merkittävää. Taidollisen kehittymisen lisäksi pitkäkestoiset performanssit ovat kehittäneet omaa epämukavuuden sietokykyäni tavalla, joka heijastelee koko elämäni lisääntyneenä kärsivällisyytenä.

Tuhansien toistojen vuoksi olen piirtäjänä kehittynyt valtavasti. Tämän pystyi havainnoimaan selkeästi kun kaikki vuosien 2017-2020 muotokuvat olivat HAA-Galleriassa kronologisessa järjestyksessä esillä. Vuosien varrella muotokuvaan on tullut enemmän yksityiskohtia, eikä itse kokemiani epäonnistumisiakaan ole enää niin usein.

Oman kehittymisen näkeminen ja tiedostaminen on ollut minulle tärkeää, sillä se on auttanut minua ymmärtämään henkilökohtaisia vahvuuksiani ja heikkouksiani. Tämän teoksen parissa työskentely on tarjonnut minulle alustan jatkuvalla oppimiselle ja itseni haastamiselle, mikä on elintärkeää taiteilijan kasvulle. Se edellyttää ajattelun, havainnoinnin, tulkinnan, luovuuden ja taitojen jatkuvaa uudelleenarviointia ja uudistamista. Ennen kaikkea olen oppinut paremmin tunnistamaan ja arvostamaan omaa ainutlaatuista ääntäni ja visioitani taiteen kentällä, mikä on tukenut ammatillista kasvuani ja itseluottamuksen kehittymistä. Olen tullut nähdyksi taiteilijana, naisena ja vertaisena.

Piirrosperformanssi Espoon modernin taiteen museo EMMAssa naistenpäivänä 2019.

Kuva: Reetta Kalajo, 2019

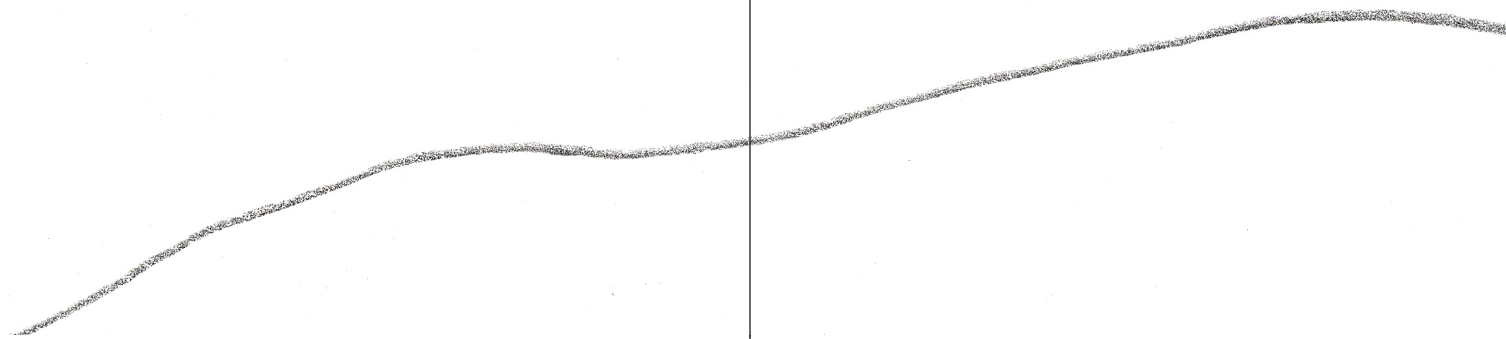
Teoksen installointi Kuvan Kevät 2023 näyttelyssä Helsingissä. Esillä olivat ainoastaan muotokuvat, jotka piirsin performansseissa näyttelyn aikana. Vitriinissä olivat pinossa kaikki muotokuvat, jotka olin piirtänyt ennen Kuvan Kevät -näyttelyä vuosina 2017-2023.

Kuva: Katriina Haikala, 2023

Muotokuvia Kuvan Kevät 2023 näyttelyssä Helsingissä vuonna 2023.

Kuva: Katriina Haikala, 2023

Muotokuvan uudelleen määrittely vuorovaikutteiseksi nähdyksi tulemisen tapahtumaksi

Social Portrait – Women Only -teos uudelleen määrittelee muotokuvan perinteisiä rajoja tavalla, joka korostaa interaktiivisuutta, osallistumista ja nähdyksi tulemisen kokemusta. Perinteisesti muotokuva on ollut staattinen henkilökuva, joka pyrkii vangitsemaan ja esittämään subjektin fyysisiä ja psykologisia ominaisuuksia. Työssäni muotokuva ei ole vain taiteilijan näkemys, vaan dynaaminen prosessi, jossa osallistuja ja taiteilija jakavat vallan ja toimijuuden. Projektini laajentaa käsitystämme siitä, mitä muotokuva voi olla ja millaisia merkityksiä ja vaikutuksia sillä voi olla sekä yksilölle että yhteisölle.

Tässä uudelleen määrittelyssä muotokuva muuttuu interaktiiviseksi tapahtumaksi, jossa molemmat osapuolet—osallistuja ja taiteilija—ovat aktiivisia osallistujia. Työssäni taiteen luomisen prosessi korostaa inhimillistä läsnäoloa ja vuorovaikutusta, mikä haastaa katsojia näkemään muotokuvan enemmän kuin vain kuvana; se on kokemus, vuoropuhelu ja tunne yhteenkuuluvuudesta. Se on verkosto naisia maailman eri kolkissa. Se on idea muotokuvasta, joka linkittyy tähän hetkeen, menneisyyteen ja tulevaisuuteen. Se on muistutus vallasta ja taiteen kaanonin vääristymästä.

Tuhannet muotokuvat muodostavat yhdessä eräänlaisen kollektiivisen muotokuvan, joka ilmentää naisten moninaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Jokainen yksittäinen muotokuva on ikkuna yhteen ainoaan kohtaamiseen, mutta kun ne asetetaan rinnakkain, ne luovat laajemman kuvan naisista ja heidän osallisuudestaan yhteiskunnassa. Tämä kollektiivinen muotokuva korostaa yksilöllisten kokemusten merkitystä osana suurempaa sosiaalista ja kulttuurista kudosta tarjoamalla syvällistä näkemystä naisten roolista, näkyvyydestä ja vaikutusvallasta. Projektini kautta tämä kollektiivinen muotokuva haastaa perinteisiä käsityksiä muotokuvauksesta näyttämällä kuinka yksittäiset äänet voivat yhdessä muodostaa voimakkaan narratiivin ja vaikuttaa laajempiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin. 20 kiloa paperia, yli 2000 muotokuvaa ja satoja tunteja läsnäoloa ovat tuottaneet elävän lopputuloksen, joka on samanaikaisesti sekä konkreettinen että abstrakti, sekä käsitteellinen että esteettinen.

On tärkeää, että muotokuva uudelleen määrittellään vuorovaikutteiseksi nähdäksi tulemisen tapahtumaksi, sillä vuorovaikutteinen muotokuvausprosessi voi toimia välineenä, joka ylittää sosiaalisia ja kulttuurisia rajoja, yhdistää erilaisia yhteisöjä ja edistää monikulttuurista ymmärrystä. Tällaisessa kontekstissa taide ei ole vain esteettinen kokemus, vaan sillä on potentiaali toimia sosiaalisena liimana, joka tuo ihmisiä yhteen ja rohkaisee keskinäistä kunnioitusta ja empatiaa. Tämän lisäksi uskon, että vuorovaikutteisuuden korostaminen lisää taiteilijan eettistä vastuuta mallia kohtaan, mikä on erityisen tärkeää, kun kyse on henkilökohtaisista ja potentiaalisesti arkaluonteisista aiheista. Tällöin taiteilijan on tärkeää olla tietoinen siitä, miten hän käsittelee toisen ihmisen kuvaa ja identiteettiä. Vuorovaikutteisuuden tiedostaminen voi edistää vastuullisempaa ja kunnioittavampaa lähestymistapaa taiteessa.

Tällä hetkellä kaikki minulle jääneet muotokuvat ovat omassa kokoelmassani, jota säilytän itse. Ajattelen, että jos kaikki yli tuhat muotokuvaa ostettaisiin ja liitettäisiin esimerkiksi Suomen Kansallisgallerian kokoelmaan, sillä olisi merkittävä vaikutus taiteen kaanoniin ja taidehistoriaan. Ensinnäkin se toisi naisten esittämät ja naisista tehdyt teokset valtakunnalliseen huomioon, mikä edistäisi naisten näkyvyyttä ja tunnustusta taidekentällä. Se myös tukisi käsitystä siitä, että naiskeskeiset teokset ovat merkittäviä taidehistorian kannalta. Lisäksi, tämä tunnustus vahvistaisi feminististä näkökulmaa taiteessa ja laajentaisi käsitystämme taiteen merkityksestä ja arvosta yhteiskunnassa, mikä voisi johtaa uusiin tutkimuksiin ja keskusteluihin taidehistorian uudelleenarvioinnista ja taidekokoelmien monimuotoisuuden lisäämisestä. Koen, että muotokuvien lisääminen kansallisgallerian kokoelmiin saisi työni ympyrän sulkeutumaan ja vahvistaisi osallistuneiden naisten ajallisen panoksen merkitystä. Olisin iloinen, jos voisin antaa vahvistavan vastauksen muotokuvien säilymisestä niille sadoille naisille, jotka ovat olleet ääneen huolissaan siitä, mitä kaikille muotokuville tulevaisuudessa tapahtuu.

Social Portrait – Women Only -teos uudelleen määrittelee muotokuvan ei vain taiteenlajina, vaan välineenä, joka voi edistää ymmärrystä, empatiaa ja sosiaalista muutosta. Se tarjoaa naisille tilan, jossa heidät nähdään ja kuullaan omilla ehdoillaan. Se vahvistaa heidän ääntään ja auttaa muokkaamaan uutta kulttuurista narratiivia, joka haastaa vallitsevia normeja ja rakenteita.

Seitsemän vuoden aikana yli tuhat naista on osallistunut tähän prosessiin, mikä osoittaa työni laajaa ulottuvuutta ja syvällistä vaikutusta. On selvää, että teoksestani on projektimaisuus hiipumassa pois, ja siitä on muodostumassa minulle elämän työ.

Teoksen aikajana

2017 Amos Andersonin taidemuseo, Helsinki, Suomi
2018 Turku Biennaali, Aboa Vetus & Ars Nova, Turku, Suomi
2018 Finnish Institute in London, Lontoo, Iso-Britannia
2018 Taidehalli, Helsinki, Suomi
2019 EMMA, Espoon modernin taiteen museo, Suomi
2019 Spiral Art Centre, Tokio, Japani
2019 Art Space Gallery, Tokio, Japani
2019 Fondazione Volume, Rooma, Italia
2019 LIFT Festivaali, Helsinki, Suomi
2020 Tampereen taidemuseo, Suomi
2020-2021 Online piirustusperformanssit
2020 Spiral Art Centre, Online-tapahtuma, Tokio, Japani
2021 HAA Galleria, Helsinki, Suomi
2021 Serlachius taidemuseo, Mänttä, Suomi
2021 Suomen Madridin-instituutin galleria, Madrid, Espanja
2021 Thyssen-Bornemisza Kansallisgalleria, Madrid, Espanja
2021 Madrid1, Naisten vankila, Madrid, Espanja
2022 Onoman kesänäyttely, Fiskars, Suomi
2022 San Sebastiano Contemporary, Sisilia, Italia
2022 Art Weekend, Oslo, Norja
2022 A.I.R. Gallery, New York City, Yhdysvallat
2023 The Window Gallery, Pariisi, Ranska
2023 Kiasma, Helsinki, Suomi
2023 Kuvan Kevät 2023, Helsinki, Suomi
2023 Galleria Pihatto, Lappeenranta, Suomi
2023-2024 Kuntsin modernin taiteen museo, Vaasa, Suomi
2024 Suomen Madridin-instituutin galleria, Madrid, Espanja

Ruutukaappaus Kuntsin modernin taiteen museolla Vaasassa esillä olleesta dokumentaatiovideosta vuodelta 2024.

Lähdeluettelo

Gates Junior, Henry Louis. "Whose Canon Is It Anyway?". *New York Times*, (26.2.1989): <https://www.nytimes.com/1989/02/26/books/whose-canon-is-it-anyway.html>.

Haavisto, Antti. "Katriina Haikala on tehnyt naisia näkyväksi piirtämällä heitä kuuden vuoden ajan – mallina ollut vaasalaisnainen: 'Tunne oli meditatiivinen'". (YLE Kulttuuri, 15.10.2023): <https://yle.fi/a/74-20054095?fbclid=IwAR0wf2YP3kHbKETbol04hRb-vAIRPpTz32VrcfN5XOopPBYLBM-q1Hfslc4>.

Helguera, Pablo. *Education for Socially Engaged Art*. Lightning Source Inc, 2011.

hooks, bell. *Art on My Mind - Visual Politics*. The New Press, 1995.

Holmberg, Pirkko ja Karhunen, Maija. "Suomalaisen performanssin läsnäolo". *Mustekala Kulttuurilehti* (6.3.2013): <https://mustekala.info/suomalaisen-performanssin-tallennettu-lasnaolo/>.

Kantonen, Lea ja Pekka. *The Tent – a book of travels*. Taideteollisen Korkeakoulun julkaisu, 1999.

Nochlin, Linda. "Why Have There Been No Great Women Artists?". *ARTnews*, 1971.

Parkkinen, Pia. "Brittiläinen hittikirja nosti esiin naistaiteilijoiden vähäisen määrän taide-museoissa – Suomessakin osuus alle puolet". YLE (2024): <https://yle.fi/a/74-20089825>.

Pollock, Griselda. *Differencing The Canon - Feminism and The Writing of Art's Histories*. Routledge, 1999.

"THANK YOU."

Kuva: Alex Merveroux, 2022